ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 13/3/2026
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ
1448 E 22
2 ނޮވެންބަރު 2026
(ހޯމަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:03
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 11:08

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަބްދުاله)
2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ
2 ނޮވެންބަރު 2026 (ހޯމަ ދުވަސް)
1. ޙަމްދު ޞަލަވާތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال رحمن ال رحيم ، الحمد هل وال صالة وال سالم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ އިއް ވުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދަކީ 2 ނޮވެންބަރު 2026 ވީ ހޯމަ ދުވަސް. 1448 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލްއޫލާ މަހުން 22 ވަނަ ދުވަސް. މިއީ
ވިހާ ނަކަތުން 2 ވަނަ ދުވަސް . އަޅުގަނޑުމެން އިށީނދެ މި ތިބީ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ
ޖަލްސާގައި. މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެ ވީ 25 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަލާމުގައި ތިއްބެވީ 7
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ރަސްމީ ދަތުރުތަކުގައި ވެސް ތިއްބެވީ 7 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާންކުރު ން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-3.1 އެޖެންޑާ އިޢުލާނުކުރުން؛ އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ/3/2026/ 13.
4. ޔައުމި އްޔާ ފާސްކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
1

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
-4.1 ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 7 /3 /2026 އިން /2026 9/3އަށް ތިން ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ. އެއީ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ
ތިންވަނަ ދައުރުގެ 7 ވަނަ ޖަލްސާއިން ފެށިގެން 9 ވަނަ ޖަލްސާގެ ނިޔަލަށް ހުރި ޔައުމިއްޔާތައް. މި ޔައުމިއްޔާތައް
މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިއުކުރުމަށް ފަހު އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅުއްވާފައި ނުވާތީ،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 240 ވަނަ މާއްދާގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން މި ޔައުމިއްޔާތަކަކީ ރިޔާސަތުން ގަބޫލުކުރާ
ޔައުމިއްޔާތަކެއް ކަމުގައި އިޢުލާނުކުރަން.
5. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-5.1 ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 151 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން ކޮމިޓީއަށް އައި ބަދަލު
އިޢުލާނުކުރުން. ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީ؛ ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން ހިމެނިވަޑައިގެންނެވި ގަލޮޅު އުތުރު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީއަށް ކެންދޫ ދާއިރާގެ ކެންދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޢުރޫފް ޒާކިރު ހަމަޖެއްސުން. 1 ނޮވެންބަރު 2026.
-5.2 ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 174 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޮމިޓީން ފޮނުވާ ސުންގަޑި އިޢުލާނުކުރުން.
އިގުތިސާދީ ކޮމިޓީ؛ ގާނޫނު ނަންބަރު 3 /2010 (ޓެކްސް ނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ޤާނޫނު)އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު.
10 ނޮވެންބަރު 2026.
6. އިބުތިދާއީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-6.1 ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، އެއްވެސް އަސާސެއް
ނެތް ތުހުމަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސްޕްރީމް ކޯޓުގެ ތިން ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކިކުރި މައްސަލަ، މަގާމުން
ވަކިކުރި މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެކަމާ މެދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ދެނެގަތުމަށް
ޓަކައި ހުށަހަޅާ ގަރާރު. މި ގަރާރުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައި ވަނީ 28 އޮކްޓޫބަރު 2026ގައި ބޭއްވުނު، 2026
ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 11 ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ގަރާރު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
2

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްވެސް އަސާސެއް ނެތް ތުހުމަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
ތިން ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކިކުރި މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެކަމާ މެދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން
ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި ހުށަހަޅާ ގަރާރު . މި ގަރާރަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ތިން ފަނޑިޔާރަކު ނުފޫޒު
ނާޖާއިޒުގޮތުގައި ބޭނުންކުރި ކަމަށް ތުހުމަތުކޮށް، އޭގެ ތެރެއިން ދެ ފަނޑިޔާރަކު މަގާމުން ވަކިކުރިތާ އަހަރަކަށް ވުރެ
ގިނަ ދުވަސްވެފައި ވަނިކޮށް، އެ މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤަށް ލިބިފައިވާ ހެއްކާއި ގަރީނާތަކަށް ބެލި އިރު ޖިނާއީ ކުށެއް
ހިނގާފައިވާ ކަމަށް ބެލެވެން ނެތުމުން، ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް ނުކުރުމަށް 30 ސެޕްޓެންބަރު 2026ގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ނިންމާފައިވާތީ، އެ ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކި ކޮށްފައި ވަނީ އެއްވެސް އަސާސެއް ނެތް
ތުހުމަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްކަން ހާމަވެގެންދާތީ، މި ކަމުގައި 20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން
ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ދެނެގައުމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 189 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ
ގަރާރެއް. ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި
ފަނޑިޔާރުން ތަބާވާންޖެހޭ ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކާއި އުސޫލުތަކުން ބޭރުނުވެ މަސައްކަތްކުރާހާހިނދަކު ފަނޑިޔާރަކު
މަގާމުން ވަކިކޮށްގެން ނުވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010)ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ
ޤާނޫނު(ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ)ށ(ގައި ، ފަނޑިޔާރުކަމުގެ ހުރި މީހަކު މަގާމުން ވަކިކުރެވޭނީ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ މަގާމަށް
އެ މީހަކު ގާބިލު ނޫން ކަމަށް ނުވަތަ އެ މަގާމަށް އެކަށީގެންނުވާފަދަ ޢަމަލެއް އެ ފަނޑިޔާރަކު ކޮށްފައިވާކަން
ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ގަބޫލުކުރެވިގެން އެ ފަނޑިޔާރަކު މަގާމުން ވަކިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅައި، އެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެ ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުންގެ ތިންބައިކުޅަ ދެބައިގެ
އަޣުލަބިއްޔަތުން ފާސްވުމުންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދެ ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކިކުރުމަށް ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ދެއްވި ލަފާއާ ގުޅިގެން 14 މޭ 2025ގައި އެ ދެ ބޭފުޅުން މަގާމުން ވަކިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ 68 މެންބަރުންގެ ވޯޓުން ފާސްކޮށްފައިވޭ. އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން (އޭ.ސީ.ސީ)އިން ދިވެހި ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތަށް ހުށަހެޅި މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤަށް ލިބިފައިވާ ހެއްކާއި ގަރީނާތަކަށް ބެލި އިރު ޖިނާއީ ކުށެއް ހިނގާފައިވާ
ކަމަށް ބެލެވެން ނެތުމުން، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާނުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ނިންމެވުމާ
ގުޅިގެން މި މައްސަލަ މިހާރު ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުން ވަނީ ފައިލުކޮށްފައި. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން
ދަޢުވާނުކުރުމަށް ނިންމެވި ނިންމެވުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކިކޮށްފައި ވަނީ އެއްވެސް އަސާސެއް
ނެތް ތުހުމަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްކަން ހާމަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވޭތުވެދިޔަ
އަހަރު ވެސް އެތައް ފަހަރަކު ވިދާޅުވެފައި ވޭ ޖުޑިޝަރީއަށް އަތްޕުޅު ނުބާނުއްވާނަމޭ. ރިޔާސީ ކެންޕޭނުގައި
3

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
މުޚާޠިބުކުރައްވައި ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތައް ހިމެނޭ އެއް ހާސް ސައުވީސް ސަފުހާގެ ފޮތުގައި ކޯޓު އަށާރަ ފަހަރު،
ޝަރުޢީ ނިޒާމު އެއް ފަހަރު، އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ވާހަކަ ހަތަރު ފަހަރު ނަންގަނެފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛
ގައުމުގެ ވެރިކަން ލިބިއްޖެ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ލިބިއްޖެ. ނުވީތާކަށް މިނިވަންކަމުގައި ލިޔެފައި ހުންނަ
މުއައްސަސާތަކަށް ސީދާ ރައީސްގެ ބޭފުޅުން ވަނީ އައްޔަންކުރައްވާފައި. އެގޮތުން ޖޭ.އެސް.ސީގައި ވެސް މިހާރު
ހުންނެވީ ރައީސް އައްޔަން ކުރައްވާފައި ހުރި ބޭފުޅެއް. ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރެވޭނެ ގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ސާފުކޮށް
ބަޔާންކޮށްފައި ވޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދިޔަ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި ތިއްބެވި ފަނޑިޔާރުން ވަކިކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
އޮތް ގޮތާ ޚިލާފު ކަމަށް ދެ އް ކުމުގެ ޖާގަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އޮތް. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ވަޒީފާއަށް
ރައްކާތެރިކަން ދީފައި ވޭ. ސުލޫކީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވުމެއް ނެތި އަދި ހަމަޖެހިފައިވާ ޑިއު ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން
މެނުވީ ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރެވޭނެ ކަމަށް؛ ވަކިކުރެވޭ ނަމަ ޢަދުލުއިންޞާފުގެ މައްޗަށް ރައްޔިތުން ކުރާ އިތުބާރު ދާނީ
ގެއްލެމުން. މި ކަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންވެސްޓުކުރާ ފަރާތްތަކުން ވެސް ބަލަމުންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ހަމައެކަނި ތުހުމަތެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ރާއްޖޭގެ އެންމެ
މަތީ ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން މަ ގާމުން ވަކިކޮށްފައި ވަނީ ޖިނާއީ ކުށެއް ހިނގާފައި ވާ ކަމަށް ބެލެވެން ނެތް ހާލަތެއްގައި
ކަމަށް ވުމާ އެކު، އެ ކަމުގެ ޒިންމާ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އުފުލައި، އެ ކަމަށް ޖަވާބުދާރީ ވާންޖެހޭ
ކަމަށް ފެނޭ. ވީމާ، މި ކަމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ބެލުމަށް ޓަކައި މި
ގަރާރު ހުށަހެޅިން. ކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 191 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައި
ވަނީ، ގަރާރުގެ އިބުތިދާއީ ބަހުސް ފެށުމުގެ ކުރިން ގަރާރު ބަލައިގަންނަން ފެނޭތޯ ވޯޓަށް އަހަންވާނެ ކަމަށް. ގަރާރު
ބަލައިގަންނަން ފެންނަ ކަމަށް ފާސްވެއްޖެ ނަމަ، އިބުތިދާއީ ބަހުސަށް ފަހު އެ ގަރާރު ދެން ދަތުރުކުރާނީ އެ ގަރާރާ
ގުޅޭ ކޮމިޓީއަކަށް. އަދި ގަރާރު ބަލައިގަންނަން ފެންނަ ކަމަށް ފާސްނުވެއްޖެ ނަމަ އެ ގަރާރު ބާޠިލުވާނެ ކަމަށް.
އެހެންކަމުން، މި ގަރާރު ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވޯޓަށް އެހުމަށް ޓަކައި ވޯޓު ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ
މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ވޯޓަށް ދަންނަވައިލާނަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކާޑުކޮޅުތައް
ޗެކްކޮށްލެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން. ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
އިބްރާހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އެއްވެސް އަސާސެއް ނެތް ތުހުމަތުތަކެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ތިން
ފަނޑިޔާރުން މަގާމުން ވަކިކުރި މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެކަމާ މެދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން
4

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި ހުށަހަޅާ ގަރާރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 93
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 36
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 07
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 28
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 35
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 18
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސްނުވޭ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 93. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު ؛
36. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 07. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 28. ވަކި
ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 35.
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 18. އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 191 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ
ގޮތުގެ މަތިން މި ގަރާރު ބަލައިގަންނަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާހެއްނުވި. އަދި މި ގޮތަށް ފާސްނުވުމާ ގުޅިގެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން މި ގަރާރު ބާޠިލުވީކަމުގައި ދަންނަވަން.
7. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތް
5

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
-7.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނައީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ގާނޫނު
ނަންބަރު 24/2020 (ތަޢުލީމުގެ ޤާނޫނު)އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއުން. މި ބިލަށް
ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖުމުލަ 4 ގަޑިއިރުގެ ތެރެއިން ބާކީ އޮތީ 2 ގަޑިއިރާއި 47 މިނެޓު. ޕީ.އެން.ސީ؛ 1
ގަޑިއިރާއި 45 މިނެޓު، އެމް. ޑީ.ޕީ؛ 10 މިނެޓު، އެމް.ޑީ.އޭ ؛ 14 މިނެޓު، ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ؛ 12 މިނެޓު، އެމް.އެން.ޕީ ؛
12 މިނެޓު، ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް 7 މިނެޓު.
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞައަރުވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު
އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީއަށް. އާދެ!
ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ވިދާޅުވަނީ ފުރުޞަތު ބޭނުންފުޅު ނޫން ކަމަށް. ފޭދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީ.
ފޭދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވު ން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 24/2020 (ތަޢުލީމުގެ ޤާނޫނު)އަށް އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވީތީވެ
ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި އަނާރާ ނަޢީމަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ޝުކުރުދަންނަވަން. މިއީ ވަރަށް މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް
ހިމެނިގެންދާ ގާނޫނެއްކަން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާތީވެ މި ޝުކުރު މި ދަންނަވަނީ. އެއީ ސަބަބަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ތަޢުލީމީ ޒުވާނުން މިއަދު މި ދަނީ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދަކަށް އިތުރުވެ، ގިނަވަމުން. ނިސްބަތުން ބަލާ އިރު ދިވެހިރާއްޖެ
މި ވަނީ 98.2%ގައި ދުނިޔޭގެ ލިޔަންކިޔަން ދަންނަ މީހުންގެ ނިސްބަތުން ބަލާ އިރު. ހަމަ އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލާނަން، 15 އަހަރާއި 24 އަހަރާ ދެމެދުގެ އާބާދީ މި އުޅެނީ % 99.73ގައި. އެއީ ވަރަށް ބޮޑު އާބާދީއެއް
އިނގޭތޯ ޒުވާނުންގެ، ތަޢުލީމު އުނގެނެމުންދާ. އަދި ތަޢުލީމު އުނގެނިފައިވާ. އެހެންވީމާ، ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން
އަޅުގަނޑުމެން 24 ވަނައިގައި ހިމެނޭ އިރު، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ތަޢުލީމަށް އަންނަންޖެހޭނެ އިޞްލާޙުތައް.
މި ޒަމާނުގައި ތަޢުލީމު އުނގެނެމުންދާ ދަރިވަރުންނަށް ލުއިފަސޭހަވާ ގޮތަށް، އެ ކުދިން ބޭނުންވާ ގޮތަށް އެކި
މަރުޙަލާތަކުގައި އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކޮށް މި ގާނޫނުތައް އިޞްލާޙުކުރެވެން އެބަ ޖެހޭ.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު ކިޔަވަ އިނިމިގެން، ތަޢުލީމު އުނގެނިގެން ނިމިގެންދާ ދަރިވަރުންނަށް
ވެސް އިތުރަށް އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްވެގެން އެބަ ދޭ. އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލާނަން ދިވެހި
ވަޠަނީ ޚިދުމަތުގެ ޕުރޮގުރާމެއް މިހާރު ހިނގަމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އޭގެ ތެރޭގައި މި މަހުގެ 24 ވަނަ
ދުވަހު ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް ތިން ސަތޭކަ ފަންސާސް ދެ ޒުވާނުން ވަނީ ޕުރޮގުރާމުގައި ބައިވެރިވެފައި. މީގެ ތެރެއިން
6

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ވެސް ހަމަ ތަޢުލީމާއި އަދި ތަރުބިއްޔަތާއި ކުރިއެރުން ދަރިވަރުންނަށް ލިބިގެންދާނެ. އެ ކުދިންގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު
ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދުއިސައްތަ އަށްޑިހަ އަށް ފިރިހެން ދަރިވަރުންނާއި ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު
އަންހެން ދަރިވަރުން ހިމެނޭ ކަމަށް. މި ދަރިވަރުންނަކީ ސަތޭކަ ފަންސަވީސް ވަރަކަށް ރަށަށް ނިސްބަތްވާ ކުދިން.
އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާ ކުރިއެރުން. މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ރިއާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއިން މި ބިލު އިޞްލާޙުވެގެންދާ އިރު މި ކުދިންގެ ފުރުޞަތުތަކަށް ވެސް، މަތީ
ތަޢުލީމަށް އަދި އިތުރަށް. ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގާތްގަނޑަކަށް ހަމަ މަތީ
ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުން މިހާރު ވެސް އެބަ ދޭ ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ ދެ ހާސް އެއް ސަތޭކަ ސޯޅަ ވަރަކަށް ދަރިވަރުން.
އަދި މީގެ ތެރޭގައި ހަމަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން އެ އަންހެން ދަރިވަރުން އެ ވަރަށް ހިމެނޭ އިރު ނުވަ ސަތޭކަ
ފަނަރަ ފިރިހެން ކުދިން ވެސް ހަމަ އެބަ ހިމެނޭ މީގެ ބާރަ ސަތޭކަ އެއް އަންހެން ދަރިވަރުންނާ އެކީ. އެހެންވީމާ،
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލާ ކަންތައްތަކެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގެ އަލީގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލު
އިޞްލާޙުކުރަމުންދާ އިރު ރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ކިޔަވާ ދަރިވަރުންނަށް ވެސް އަދި ރާއްޖޭގެ އެތެރޭގަ އި މަތީ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރަމުންދާ ދަރިވަރުންނަށް ވެސް ފައިދާ ހުރި ގޮތަކަށް މި ގާނޫނުތައް އިޞްލާޙުވެ ބައްޓަންވެ ދިއުމަކީ މިއީ
އަޅުގަނޑު އެދޭ ގޮތަށް ވާތީވެ އެ ވާހަކަ ދަންނަވައިލަމުން އަޅުގަނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ހަމަ ޝުކުރުދަންނަވަން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސްނީ
މުބާރިކަށް.
މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސްނީ މުބާރިކް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ތަޢުލީމުގެ ގާނޫނަށް ހުށަހަޅާފައި މި ވާ އިޞްލާޙާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު
ވެސް ހަމަ ދެތިން ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލުމަށް ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ. ފުރަތަމަ ވެސް މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ ބިލު
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް؛ މި ބިލުގައި ހުށަހަޅާފައި މި ވާ އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރެއިން މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ބަހުސްކުރެވޭ އެއް އިޞްލާޙަކީ
ހޯމްސުކޫލިންނާ ގުޅޭ ގޮތުން ގާނޫނަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙު. މި އިޞްލާޙުގެ އިތުރަށް ވެސް މި ގާނޫނުގައި
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް އެބަ އޮތް. އެގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެންމެ މުހިންމު އެއް
7

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
އިޞްލާޙަކީ، އެއް ބަދަލެއް ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވެނީ ދި ރާސީ އަހަރު ކަނޑައެޅިގެން ވަކި ގޮތަކަށް ގާނޫނުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފަހުން ތަޖުރިބާކުރަންޖެހުނީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ދިރާސީ އަހަރު ފެށޭ
ތާރީޚުގެ ގޮތް ބަދަލުކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއް ގޮތުން، ޗުއްޓީ ވަކި ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި ދިރާސީ އަހަރު
ޒަމާނުއްސުރެ އޮތްއޮތުން ބަދަލުކުރުމުން އޭގެން ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިވަރުންތަކަށް ކޮށްފި.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމު ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި ، ތަޢުލީމީ ޓެސްޓުތަކަށް ތައްޔާރުވުމުގައި އެ ގެންނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް
ގެނައުމުގައި އަނެއްކާ އަނބުރާ ކުރީގައި އޮތްގޮތަށް ރުޖޫއަވުމުގައި، މި ޓައިމް ޕީރިއަޑް އެޖަސްޓުކުރުމުގައި ދަތިތަކާ
ކުރިމަތިވެއްޖެ. އަނެއްކާ ވެސް އެހެން ސަރުކާރަކުން ވެރިކަން ބަދަލުވެގެންދާ ހާލަތެއްގައި ނޫނީ އެ ނޫން ސަރުކާރަކުން
މި ބަދަލު ގެންނަންވެގެން ތަޢުލީމީ އެކަޑަމިކް ކަލަންޑަރާ ކުޅެން ފުރުޞަތުދޭ ކަމަށް ވާ ނަމަ، މިއީ ގައުމުގެ
މުސްތަގުބަލަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރުތައް ބަދަލުވި ކަމުގައި ވިޔަސް ބައެއް
ކަންކަން ކަނޑައެޅި ގާނޫނުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައި ހުންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެގޮތުން
ދިރާސީ އަހަރު ފަށާގޮތާއި ، އެ ކަންކަން ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކުރުން މިއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ބަދަލެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން ހަމައެއާއެކީ ހޯމް ސްކޫލިންއާ ގުޅޭ ގޮތުން ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙާ
ގުޅިގެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ފާހަގަކުރޭ، މީގައި މި ބަޔާންކުރަނީ މިހާރު މި އޮތީ ޚާއްސަ ހާލަތެއް މެދުވެރިވެފައިވާ
ކުދިން ތަޢުލީމުން އެކަހެރިކުރުމުގެ ގޮތުންނޭ. ނޫން، އެއީކީ ނޫން. ވަކިން ޚާއްސަކޮށް މި ދިޔަ ސަރުކާރުގައި އިސް
މަގާމުތައް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ އިސް މަގާމުތައް އަދާކުރެއްވި ފަރާތްތަކުން މި ޚާއްސަ ހާލަތްތަކަކީ ކޮބައިތޯ، ކޮން
ގޮތަކަށްތޯ، މިހާރު މި ގާނޫނުގައި އިސްތިސްނާ ، އެ ނޫން ވެސް ހާލަތްތައް މެދުވެރިވެފައިވާ ފަރާތަކަށްވުން، ޖިސްމާނީ
ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރުން، ނަފުސާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރުން ނުވަތަ އެ ނޫން ވެސް ޚާއްސަ ހާލަތްތަކެއް
މެދުވެރިވެފައިވާ ފަރާތަކަށް ވުން. މި ކޮބައިތޯ ޚާއްސަ ހާލަތްތަކަކީ. ޚާއްސަ ހާލަތްތަކެއް، މި ދިޔަ ސަރުކާރުގައި ވެސް
އޮތީ ހުރިހާ ކުދިން ޝާމިލުވެގެން ތަޢުލީމު ދިނުމުގެ އުސޫލުގެ ތެރެއިން ޚާއްސަ ހާލަތްތަކެއް، އިސްތިސްނާކުރެވިދާނެ
ހާލަތްތަކަކީ ކޮބައިކަން ކަނޑައަޅައި ގެޒެޓުކޮށްފައި އެބަ އޮތް މި ދިޔަ ސަރުކާރުގެ ތެރޭގައި. އެހެންވީމާ، ޚާއްސަ
ހާލަތްތަކޭ އޭގެ ތެރޭގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެ އޮތީ ، މިނިސްޓަރަށް ސީދާ އެ ބާރު މި ލިބިދެނީ އެކަން އެސެސްކުރުމަށް
ފަހު ހޯމްސްކޫލިން ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ. ހޯމްސްކޫލިންގެ މާނަޔަކީ އެއްވެސްހާލެއްގައި ކުއްޖަކު ރަސްމީ ސްކޫލެއްގައި
ރަޖިސްޓަރީނުކުރެވި އެއްވެސް ހާލެއްގައި ކުއްޖާ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ބެލެހެއްޓެނިވި ގޮތަކަށް ނޫން ގޮތަކަށް ދޫކޮށްލާ
ދޫކޮށްލުމެއް ނޫން. ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެކަން އެބަ ބަޔާންކުރޭ. އަދި ހަމައެހެންމެ މި ގާނޫނުގެ ދަށުން
ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުގައި ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް އެ ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަ ގޮތަށް ގަވާއިދެއް އެކުލަވައިލައިގެން
އޭގެ ތެރެއިން ގެންދެވޭ ގޮތަށް މިކަން ފަހިކޮށްފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިއީ ހަގީގަތުގައި
8

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ވެސް އިތުރަށް ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމަށް ފުރުޞަތު ފަހިވެގެންދާނެ ކަމެއް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ
ފާހަގަކުރަން. މި ބިލު ހުށަހެޅުމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތަކު އަޅުގަނޑަށް މެސެޖުކޮށްފައި އެބަ އޮތް މި
ބިލު، މި ހޯމްސްކޫލިން މިއީ މިހާރުންމިހާރަށް ވެސް ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ގޮތުގައި. ޖިސްމާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމާއި،
ނަފުސާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމާ ހެދި ސްކޫލަށް ގެންދިއުމުގައި ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވެފައިވާ ދަރިވަރުންނަށް އެ ފުރުޞަތު
ފަހިކޮށްދިނުމަށް ކޮންމެހެން ވެސް މިކަން ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅި ބަޔާންކޮށް އެބަ ޖެހޭކަން ގެންނަން. ހަމައެއާއެކީގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރީގެ ރައީސްކަން ކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުން މި ހޯމްސްކޫލިންއާ ގުޅޭ ގޮތުން ފާހަގަކުރި
ކަންތައްތަކުގައި މިއީ ޖާރިޔާއިންނަށް ފުރުޞަތު ފަހިކުރުމަށޭ، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާ ޚިލާފުވާ ގޮތަށް އަންހެން
ދަރިން ތަޢުލީމުން މަޙްރޫމުކުރުމުގެ ގޮތުގައި ފުރުޞަތު ފަހިވެގެންދާނެ ކަމެއް ގޮތުގައި ތަސަ އްވުރުކޮށްދޭން ކުރާ ކުރުން
އެއީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުށްވެރިކުރަން. އެއްވެސްހާލެއްގައި، މިގޮތަށް ހޯމްސްކޫލިންގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމަކީ
އެއްވެސްހާލެއްގައި އަންހެން ދަރިން މި ގައުމުގައި ތަޢުލީމުން އެކަހެރިކޮށްފައި އެ ކުދިން ގޭގައި ބައިތިއްބައިގެން އެ
ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ވަކި ގޮތަކަށް އެ ކުދިން ތަރުބިއްޔަތުކުރުމަށް ފުރުޞަތުދިނުމެއް ނޫން. އެއްވެސްހާލެއްގައި
އެގޮތަކަށް ނޫން. ހަމަ އެގޮތަށް ގަބޫލުކުރަންވީނުންތޯ އެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމަކީ ލާދީނިއްޔަތަށް ކުދިން
ތަރުބިއްޔަތުކުރުމަށް ލިބިދޭ ފުރުޞަތެއް ގޮތުގައި ވެސް. ކީއްވެގެންތޯ ކޮންމެހެން އިސްލާމީ ހާލަތުގައި އަޅުވާފައި
އިސްލާމްދީނުގައި ވަކި ގޮތަކަށް، ވަކި ހަރުކަށި ފިކުރެއް ފަހިކުރުމަށް، އެ ފިކުރަށް ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދޭން ގެންނަ
ބަދަލެއް ގޮތުގައި މި ތަސަ އްވުރުކޮށްދޭން އުޅެނީ؟ އަޅުގަނޑަކަށް އެއްވެސްހާލެއްގައި ގަބޫލެއްނުކުރެވޭ. އެއަށް ވުރެ
ބޮޑަށް ގާނޫނުގައި އެ މެޝަރތައް ނެގިފައި އެބަ ހުރި. ގަވާއިދުގައި އެ ކަންކަން ތަފުސީލުކޮށް ބަޔާންކުރެވިދާނެ. ސީދާ
ހަމައެކަނި ދައުލަތުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ބެލެހެއްޓުމެއްނެތި ދޫކޮށްލާ ދޫކޮށްލުމެއްގެ ތެރެއިންނެއް ނޫން މިކަން ކުރެ ވެން
މި އޮތީކީ. އެހެންވީމާ، އެއްވެސްހާލެއްގައި މިއީކީ ހަރުކަށި ފިކުރަށް ފުރުޞަތުދިނުމަކަށް ނުވަތަ ޖާރިޔާއިން އުފެއްދުމޭ
އެ ގެނެވޭ، އެ ޓަރމް އެގޮތަށް ބޭނުންކުރެވޭނެ ކަމަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއްނުކުރަން މި ބިލާ ގުޅުވައި. އަދި
ހަމައެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތާ އެކީގައި މި ކަންކަން ތަރުތީބުވެފައިވާ
އިރު އެކަން އެގޮތަށް ގެނެވިދާނެ ކަމަކަށް ނުބެލެވޭ. ދެން ހަމައެއާއެކީ މި ބިލުގައި ހޯމްސްކޫލިންއަށް ޝަރުތު
ހަމަވުމުގައި މާލީ ގާބިލުކަން ހުރިކަން ކަށަވަރުކުރުން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީމަ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް
ފާހަގަކުރި މިއީ ވަކި ބަޔަކަށް ޝަރުތު ފުރިހަމަވެގެންދަނީތޯ މިކަން މި ކުރަނީ؟ ނޫން، އެ މާނައިގައެއް ނޫން ބިލުގައި
މާލީ ގާބިލުކަން ހުރިކަން ކަށަވަރުކުރުން ހިމަނާފައި އޮތީކީ އެއްވެސްހާލެއްގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި. ސަބަބަކީ
ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުވެގެންދޭ ދައުލަތުގެ ހުރި، ޤާނޫނުއަސާސީން ވެސް ކަށަވަރުކޮށްދޭ ކަމެއް އެއީ ކޮންމެ
ކުއްޖަކަށް ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުން. އެހެންކަމަށް ވާ ނަމަ އެ ހޯމްސްކޫލިންއަށް އެދޭ ފަރާތަކީ އެކަން ކުރެވޭވަރުގެ
9

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ގާބިލު ފަރާތެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ބެލުން. ގާބިލު ފަރާތަކަށް ނުވާ ނަމަ އެ ފަރާތަށް ތަޢުލީމު ހާސިލުވީ ފުރުޞަތު
ފަހިކޮށްދެވޭނެ ގޮތެއް ދައުލަތުން އެހެން ގޮތެއް ފަހިކޮށްދެވެންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން ކަށަވަރުކުމަށް ޓަކައި މާލީ ގޮތުން
ގާބިލު ފަރާތެއްތޯ ބެލުން އެ ޝަރުތުގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައި އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އެއީ
ޤާނޫނުއަސާސީން ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރާ ކަމަކަށް ވާތީ، އެކަން އެ ގޮތުގެ މަތީން ކުރުމަށް. އެހެންކަމުން، މި
ބިލުގައި 16 ވަނަ މާއްދާގައި މި އިބާރާތް އެ އޮތް ގޮތުން މިހާރު އިތުރު މާނައެއް ނެގެން، މި އިސްތިސްނާވެގެންދަނީ
ކަމަށް، ވަކި ބަޔަކު ސީދާ ތަޢުލީމުން އެކެހެރިވެގެންދަނީ ގޮތަށް މާނަ ކުރެވިދާނެ، އިބާރާތް އޮތް ގޮތުން މާނަކުރެވެނީ
ކަމަށް ވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާ އިރު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ދިވެހި ބަހުގައި އިބާރާތްކުރުމުގެ ތެރޭގައި އެ އަންނަ ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރެވޭނެ. ގާނޫނީ ގޮތުން އެ މާނަ ނުނެގޭނެ
ގޮތަކަށް، ދެ މާނައެއް ނުނެގޭނެ ގޮތަކަށް އެ އިބާރާތް ރަނގަޅުކުރުމުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިހާރު އެ އުފެދޭ، މި
ބިލު ހުށަހެޅި އިރު މި އޮތް މި ސުވާލު އުފައްދާ ކަންތައްތަކަށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އެ
އިތުރަށް ދިރާސާކޮށް، ހަމަ ފުރިހަމަ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބިލު ފާސްކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް.
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޢުރޫފް ޛާކިރު.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މަޢުރޫފް ޛާކިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތަޢުލީމާ ބެހޭ ގާނޫނަށް މި ހުށަހެޅިފައި ހުރި އިޞްލާޙުތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންބޮޑުންތަކެއް. އަޅުގަނޑުގެ ކަންބޮޑުވުންތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބިލަށް
ބަލައިލާ އިރުގައި ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ސަރުކާރުން ތަޢުލީމަށް ކުރާ ޚަރަދު ނުވަތަ ހޭދަ ބޮޑުވެގެން، ހޭދަ ކުޑަކުރުމަށް
ޓަކައި އަނެއްކާވެސް ބަދަލުތަކެއް ގާނޫނަށް ގެންނަނީ ކަމަށް. އެހެން، އަޅުގަނޑަށް މި ދަންނަވަންޖެހޭ ސަބަބަކީ މުޅި
ސަރުކާރުގެ މިސްރާބު ހުރީ މި ކަހަލަ އަސާސީ ކަންކަމަށް ހޭދަކުރުން ކުޑަކުރުން ކަމުގައި ވާތީވެ. ކޮންމެ ދިމާލަކަށް
ބަލައިލިޔަސް އަދި ހުށަހެޅޭ ކޮންމެ ގާނޫނަކަށް، ކޮންމެ ބަދަލަކަށް، ކޮންމެ އިޞްލާޙަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލިޔަސް
މި ފެންނަނީ ހޭދަ ކުޑަކުރަން ކަންތައްތަކެއް ގާނޫނުތަކަށް ގެންނަ މަންޒަރު. އެހެންނަމަވެސް، ހޭދަ ކުޑަ މި ކުރަނީ
ކީއްވެގެންތޯ، ކީއްކުރަންތޯ، ކޮން ނަތީޖާއެއް ނެރެންތޯ ބަލައިލާ އިރަކު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އޭގެން ރަނގަޅު
ނަތީޖާއެއް ނެރެވޭ ތަނެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނުއެއްފެނޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ހަގީގަތަކީ މިއަދު
10

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ގޮންޖެހުމަކީ ބަޖެޓުގެ ދަތިކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛
ސްކޫލުތަކަށް ބޭނުންވާ އެންމެ އަސާސީ ތަކެތި ނުލިބި، ސްކޫލުތަކުން މަސައްކަތު ދުވަސް ފާހަގަކޮށްގެން، ޕޭރެންޓު
ޓީޗަރުން ލައްވައި މަސައްކަތް ކުރުވައިގެން، ޕީ.ޓީ.އޭ ލައްވާ އެކިއެކި މަސައްކަތްތައް ކުރުވައިގެން،
ފަންޑްރައިޒްކޮށްގެން ނޫނީ ސްކޫލެއްގެ އެންމެ އިތުރު ހަރަކާތެއް ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބޭއްވޭ ތަނެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ މި އަޅުގަނޑުމެން މި ރައްޔިތުން މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި ދޭ
ބޮޑުސިންގާ ބަޖެޓު މި ހަދަނީ ކީއް، ބަޖެޓުން މި ކުރަނީ ކީއްކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކޮންމެ ސްކޫލަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަދާމެ އަބަދު ގުޅަމުންދަނީ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ސްޕޮންސަރއެއް ހޯދަން. ސްކޫލުގައި އިތުރު
ހަރަކާތެއް ބޭއްވިޔަސް، ކުޅިވަރު ހަރަކާތެއް ބޭއްވިޔަސް، ސްކޫލެއްގެ އަހަރީ ދުވަސް އަޔަސް ވެސް، އިނާމުދިނުމުގެ
ޖަލްސާއެއް އަޔަސް ވެސް، ސްކޫލުތައް ޑިޕެންޑު ވެފައި މި ވަނީ ބޭރުން ފަންޑު ހޯދައިގެން ބޮޑު ކުންފުންޏަކަށް.
ސްކޫލަކަށް ބޭނުންވާ؛ އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ، އަޅުގަނޑުމެން ދޭ ބަޖެޓު ކޮންތާކަށް ކަމެއް މި އަޅަނީކީ. މި ބިލަށް
ބަލައިލާ އިރު ގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ސްޕެޝަލް އެޑިޔުކޭޝަން ނީޑްސް ލިބެންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް
ނުވަތަ ސެން ސްޓޫޑެންޑުންނަށް ބޭނުންވާ ޓީޗަރަކުން ރަށްރަށަކު ހަމައެއްނުވޭ. ބޭނުންވާ އާލާތްތައް ހަމައެއްނުވޭ.
ބޭނުންވާ ސްކޫލު މާޙައުލެއް ހަމައެއްނުވޭ. ކަންކަން ހަމަނުވާތީވެ މިހާރު އެ ކުދިން ސްކޫލުތަކަށް ގެންގޮސްގެން
ކިޔަވައިދިނުމުގެ ބައި ހުއްޓުވަ އިލަންވެގެން މި ބަދަލު މި ގެންނަނީ، ޚަރަދު އިތުރަށް ކުރަންޖެހިދާނެތީ. މި ޚަރަދު
ސަލާމަތްކޮށްގެން އަނެއްކާވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ލާބައާއި މަންފާއަށާއި އޭނާގެ ޖާހާއި މަންސަބު އިތުރުކުރުމަށް
ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ތަޢުލީމު ފުނޑައިލާފައި ވެސް. ދެން ބިލަށް ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑަށް މި ފެންނަނީ
ޓީޗަރުންނާއި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތް ކުރާ މުވައްޒަފުން އޮބަހެއްޓުމަށް ޓަކައި، އޮބިއެޅުވުމަށް ޓަކައި ހީލަތްތެރި
މާއްދާތަކެއް ހިމަނާފައިވާ ކަން. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ގަވާއިދުތަކެއްގެ ތެރެއިން ޓީޗަރުންނާއި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި
މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންގެ ހައްގުތައް ހިފަހައްޓައި، ހަނިކުރުމަށް ޓަކައި ބާރުތަކެއް ބިލުގެ ތެރެއަށް ލާފައި ހުރި
މަންޒަރު. ގަވާއިދުތަކަށް ލާފައި ހުރި މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރުގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރިން ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް ، މިއަދު ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ދިމާވެފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު
ގޮންޖެހުމަކީ ކުއްލިކުއްލިއަށް ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ މި އެކެޑެމިކް ކަލަންޑަރަށް ބަދަލު ގެނައުމާއި، މި ކަންކަން ކުރުން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރީގައި އެކެޑެމިކް ކަލަންޑަރަށް ގެނެވުނު ރަނގަޅު ބަދަލު، ޚާއް ސަކޮށް ސްކޫލުތަކުގެ އަހަރީ
ޗުއްޓީ ރިސޯޓުތަކުގެ ލޯ ސީޒަނަށް ދިމާވާ ގޮތަށް އަހަރުގެ މެދުތެރެއަށް ވާ ގޮތަށް ބަދަލުކުރީ ވަރަށް ގިނަ
ހިކުމަތްތަކެއް، ވަރަށް ގިނަ ފައިދާތަކެއް އޭގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭތީވެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން
ވިސްނައިލަންޖެހޭ އެންމެ ކަމަކަށް، ހަމައެކަނި އޭގެއިން އިކޮނޮމިކް ފައިދާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރުގައި ހައި
11

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ސީޒަން ނުވަތަ ޖަނަވަރީ، ނޮވެންބަރު، ޖަނަވަރީ، ޑިސެންބަރު ހިސާބަކީ ރާއްޖޭގެ ރިސޯޓުތަކުގެ ވެސް ހައި ސީޒަން.
އެއާ ގުޅިގެން ޓިކެޓުގެ އަގާއި، ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ އަގާއި، އެކޮމަޑޭޝަންގެ އަގާ މި ހުރިހާ އެއްޗެއް އުޅެނީ
އިންތިހާއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އުފުލިފައި. ސީޓެއް ވެސް ގިނަފަހަރަށް ދަތުރުފަތުރުކޮށްލާކަށް ނުލިބޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ލޯ ސީޒަނަށް އެ ބަދަލުކުރީމާ ސްކޫލު ޗުއްޓީ ދުވަސްވަރުގައި އާންމު ރައްޔިތުންނަށް، އާންމުންނަށް
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދަތުރުފަތުރުކުރެވި، ހޮލިޑޭ ނުވަތަ އެންޖޯއި ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އިންތިހާއަށް ލިބިގެންދޭ.
ފަސޭހަކަމާ އެއްކޮށް އަގުހެޔޮކޮށް ޚަރަދުކުޑަކޮށް އެ ކަންކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދޭ. އެހެންނަމަވެސް، މިފަދަ
ބަދަލުތައް އަލުން އަނބުރާ ގެންނަނީ އެއްވެސްވަރަކަށް ވިސްނައިލުމެއް ނެތި، އެއްވެސް ވަރަކަށް މަޝްވަރާކުރުމެއް ނެތި
ހަމަ ކުރިން ސަރުކާރުން ކުރި ކަމަކަށް ވާތީ ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި. އަޅުގަނޑަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބިލުން މި
ދެންނެވި ކަންތައްތައް ނޫން އެހެން ކަމެއް ނުފެނޭ. ޚަރަދުކުޑަކުރުން، ޚަރަދު ކުޑަކޮށްގެން ވެސް ތަޢުލީމު ދިނުން
ހުއްޓައިލާކަށް ވެސް ، ސަރުކާރު ހިންގުމަށް ޓަކައި ވަޒީފާތައް އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ލާބައާއި
މަންފާއާއި، އޭނަގެ މުސާރައާއި އިނާޔަތްތަކާ އެއްޗެހި ބޮޑުކުރުމާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ހުރިހާ އެއްޗެއް ދޭ ގޮތަށް
ތަޢުލީމު ހުއްޓައިލުން، އެޑިޔުކޭޝަން، ޞިއްޙީ ދާއިރާއަށް ކުރާ ޚަރަދު ހުއްޓައިލުން، މި ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ގޮސް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދޭންވެގެން ކުރާ ކަންތައްތަކެއްގެ ގޮތުގައި މުޅި ގާނޫނުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ހުރިހާ އިޞްލާޙެއް
ފެނިގެން މި ދަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢަށް.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. 24 /2020، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމުގެ ގާނޫނަ ށް ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެންމެ ކެންދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފައި އެ ވަޑައިގެންނެވީ ، މި ބިލުގައި ނެތް މާއްދާތަކަށް
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވީ. މީގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ ގަވާއިދުގެ ވާހަކަ ވެސް. އަދި މި ގާނޫނަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކުގެ
ތެރެއިން ގަވާއިދު ހެދުން އެއީ މި ތަނުން ކުރާ ކަމެއް ވެސް ނޫން އެއީ. މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑި ޔުކޭޝަނުން ކުރާ
ކަމެއް. ދެން ވިސްނައިނުލާ ކަންތައް ކުރި ވާހަކަ ވިދާޅުވީމަ ދެން އަޅުގަނޑު ހިތަށް އަރާ ވިސްނައިނުލާ ކަންތައް
ކޮށްފައި ހުރި މިންވަރަކީ ހުޅުމާލެ ފޭސް ދޭއް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އެ ތަނުގައި އާބާދުކޮށްލީ ނިމިދިޔަ އެމް.ޑީޕީ
12

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ސަރުކާރުން، ސްކޫލެއް ވެސް ނެތި އާބާދުކޮށްލީ. ވަރަށް ވިސްނުންތެރިއެއް ނޫންތޯ؟ ރަނގަޅު މިސްކިތެއް ނެތް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަގުތީ މިސްކިތެއް ހަދައިގެން، ވަގުތީ ވަގުތީގައި ބޮޑު ސަހަރެއް އާބާދުކޮށްލައިގެން ދިޔައީ.
ވިސްނުންތެރިކަމާއި ދުރުވިސްނުމުގެ ސިޔާސަތު ހުރި މިންވަރު ފެނެއެއް ނޫންތޯ؟ ހުޅުމާލެ ފޭސް2-ގެ ދަރިވަރުން
ކިޔަވަން މި އަންނަން ޖެހެނީ ހުޅުމާލެ ފޭސް1- އަށް. ތަސައްވުރާއި، ވިސްނުމާއި ، ދުރުވިސްނުން އެބަހުއްޓެއް ނޫންތޯ
ލިބިފައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރުން ތަޢުލީމުން ރެކެން ނުވަތަ ތަޢުލީމު ދޭން ރެކެން އުޅެނީއޭ ކިޔައިގެން
މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ އެމް.ޑީ.ޕީ މެންބަރުން އެ ދައްކާ ދޮގު ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެތިން ކަމެއް
ފާހަގަކޮށްލަން. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކީ، މާ ވިސްނުންތޫނު، މާ މި ގައުމާ ދޭތެރޭ ވިސްނާ ރައްޔިތުންތަކެއް ތިބި ގައުމެއް
މިއީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތަޢުލީމަކީ އެންމެ ބޮޑު ހޭދައެއް މި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ކުރާ އެއް ކަންތައް. ވަކިން
ޚާއްސަކޮށް ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު މި ގައުމުގެ ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވި ފަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ތަޢުލީމަށް، ވަކިން ޚާއްސަ ކޮށް ފަށާ ތަޢުލީމަށް ދޭ އަހަންމިއްޔަތުކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަވޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ގޮތުގެ އެންމެ އަލިގަދަ ހެއްކަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ކިޔެވި އިރު ރާއްޖޭގެ
ސްކޫލުތަކުގައި ހުންނަނީ ޗޯކުން، ކަޅު ބޯޑުގައި ލިޔަންޖެހެނީ. ބްލެކް ބޯޑުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ލިޔަންޖެހެނީ.
ކޮމްޕިއުޓަރެއް ވީ ހިސާބެއް ނޭނގޭ. ފަންކާގެ ދަށުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކިޔެވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ގައުމުގެ ރައްޔިތުން ނުވަތަ ބެލެނިވެރިން އެންމެ ގަދައަށް އަޑުހަރުކޮށް ދައްކަން ފެށި ވާހަކަ ވީމާ،
ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒުގެ ރިޔާސީ ވަ އުދެއްގެ ގޮތުގައި އެ މަނިކުފާނު ވެވަޑައިގެންނެވި ވައުދަކީ ރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ސްކޫލުތަކެއްގެ ދަރިވަރުން ތިބޭނީ އެއަރކޯނުގެ ދަށުގައޭ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ކަން
ހާސިލުކޮށްފި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި މިހާރު އޭ.ސީ ސްކޫލެއް ނެތް އެއްވެސް ކްލާސްރޫމެއް ނުހުންނާނެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުރިހާ ދަރިވަރުން ކިޔެވޭ ސްކޫލުތަކުގައި، ބައެއް ސްކޫލުތަކުގައި އޭ. ސީ ކަނެކްޝަން
މަސައްކަތްތައް ވެސް މިހާރު ކުރިއަށް އެބަދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަރަބިއްޔާ ސްކޫލަކީ ވަރަށް ތާރީޚީ ވާހަކައެއް
ދައްކަންޖެހޭ. މިކަހަލަ މުހިންމު ބިލެއްގައި ވާހަކަދައްކާ އިރު އަރަބިއްޔާގެ ދަރިވަރުން، ބެލެނިވެރިން އުޅެމުންދިޔަ ހާލު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެޅި ސްކޫލު ބޮލަށް ވެއްޓިއްޖެ ތިން އަހަރު ނުވަނީހެއް. ދެން ގެނެސް
މިތަނުގައި ހުރި ދަގަނޑު ސްޓްރަކްޗަރެއްގެ ތެރޭގައި އެ ކުދިން ތިބޭތާ ފަސް އަހަރު ހޭދަކޮށްލި އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގައި.
އިސްކަމުގެ ޒައްރެއްގެ މިންވަރު ނުދެއްވި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒުގެ
ވިސްނުންފުޅަށް މިއީ އޮވެގެން ވާނެ ގޮތް ނޫން ކަމަށް ގަބޫލުކޮށް އެ ދަރިވަރުންނަކީ، އެ ބެލެނިވެރިންނަކީ ވެސް
ތަޢުލީމުގެ އެންމެ މަތީ ދަރަޖައިގައި އުނގެނެން ޖެހޭނެ ބައެއް ކަމަށް ގަބޫލުކޮށްގެން ބޮޑު ސިންގާ، މާސިންގާ
އިމާރާތެއް މާލޭގެ ދެކުނުފަރާތުގައި އެ އޮތް އަޅައި ނިމެމުން ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެންމެ މި އިއްޒަތްތެރި
13

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
މަޖިލީހުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ މެންބަރުން ވިދާޅުވީ ތަޢުލީމަށް އިސްކަން ނުދޭ ވާހަކަ. ބަޖެޓު ހޭދަކުރާ ގޮތް ވެސް ނޭނގޭ
ވާހަކަ. އެނގޭނީ ލޯހުޅުވައި ބެލީމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލޯ މަރައިގެން ތިބީމަ ނޭނގޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލަށް ވާހަކަދައްކާ އިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބިލު، ފުރަތަމަ މި ބިލު އައުމާ އެކީގައި މިއީ
ޖާރިޔާ ބިލެއް ގޮތަށް ސިފަ ކުރެއްވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގެ މަގުސަދު، މި ބިލު ނަފުރަތުގެ ކަމަކަށް ހެދުމަށް
ޓަކައި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އުމުރުން އަދި މާ ދުވަހެއް
ނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީ ހޯދަން ކުރި މަސައްކަތުގެ
ތެރޭގައި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ލީޑަރު، އެ މަނިކުފާނު ދިވެހި މުޖުތަމަޢަށް، ދިވެހި ޒުވާން ޖީލަށް ވިސްނައިދޭން އުޅުނު ގޮތް.
އެންމެ ފުރަތަމަ ވިދާޅުވީ ވެރިން ގަޔަށް ކުޅުޖަހާށޭ. އެ މީހުން ރަށަށް އެރީމަ އެ މީހުން ގަޔަށް ފަސް އުކާށޭ. މިރުސް
ދުން ޖަހާށޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތަޢުލީމީ ޖީލެއް ފުނޑަ އިލުމަކީ މި މީހުންގެ މި ނޭއްގާނީ ވިސްނުން މި ގައުމަށް
ގެނައުމަށް ޓަކައި އެ މީހުން ރޭވި ފުރަތަމަ ރޭވުން ދޮން މީހުން ކިބައިން އެމީހުން ހޯދަން ޖެހޭ މަޢުލޫމާތު ހޯދައިގެން.
އެ މީހުން މި މީހުންނަށް ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތައް ހިންގައިދިނީ އެމް.ޑީ.ޕީ އޮފީހުގައި. އިނގިރޭސި ވިލާތުގެ ބޭފުޅުން
އައިސް ، ދޮން މީހުން ވިސްނައިދިނީ ގައުމެއް ފަސާދަކުރުމަށް ޓަކައި އެންމެ ފުރަތަމަ އެ ތަނުގައި އޮންނަ ތަޢުލީމީ
ޖީލޭ ކަލޭމެން ހަލާކުކުރަން ޖެހޭނީ. މި ތިއްބެވި މީކާއީލުމެން އެ ކަންތައްތަކުން ތަޢުލީމު ލިބިވަޑައިގެން އެކަމުގެ
ހުނަރު ލިބިވަޑައިގެން އައިސް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ؛ މި ގައުމު ފަސާދަކުރަމުން މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މި ގައުމު ގެ ތަޢުލީމީ ޖީލަށް ވިސްނައިދެނީ ވެރިންނަށް އިޙު ތިރާމުނުކުރާށޭ. ކަލޭމެން ހިތުހުރި އެއްޗެއް މި ގަ އުމައި
ކިޔޭނޭ. އެހެންވީމާ، އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ޒުވާން ޖީލަށް، ތަޢުލީމީ ޖީލަށް ސަޅިކަމެއް ގޮތަށް ވިސްނައިދިނީ މި
ގައުމުގައި ބޭނުންހާ އެއްޗެއް އުޅެވޭނޭ. ރޭގަނޑު ވިއްޔާ ކަލޭމެން ބޯށޭ. ބޮއެގެން ކަލޭމެން މަޖާކުރާށޭ. މިއީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ޖީލު، މި ގައުމު ފުނޑައިލުމަށް ޓަކައި ޒުވާން ޖީލުގެ ވިސްނުމަށް ގެނައީ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް؛ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ހަމަ ބިރަކާ ނުލައި މަޖާކުރާށޭ ބުނީމާ، އެ ގަބޫލުކުރާ ބަޔަކު
ވެސް އުޅެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ތަޢުލީމީ ބިލެއް ފުރިހަމަވެގެން އަންނަ އިރު، މި ބިލަށް ކިޔާނެ ޖާރިޔާ
ބިލު ވެސް. މި ބިލަށް ކިޔާނެ އެހެން ބިލު ވެސް. އެއީ މި މީހުން ބޭނުންނުވާ ކަމެއް މި ގައުމު ހަރުދަނާކަންމަތީގައި
ހިންގުމަށް ޓަކައި ގެނެވޭ ކޮންމެ އިޞްލާޙަކަށް މި މީހުން ދެކޮޅުވާނެ. މިއީ އަޖައިބެއްނު މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއީކީ މާ ހައިރާންވާ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މީގެ ޖާރިޔާ ބިލޭ މި ކިޔަނީ
ކީއްވެގެންކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާތަ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މީގައި މި ވާ ގޮތަކީ،
ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި އެބަ އުޅޭ ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިން. ޚާއްޞަ އެހީއަށް، ތަޢުލީމު އުނގެނުމަށް ޓަކައި ތަފާތު
ގިނަ އުނދަގޫތައް އެ މާޙައުލު، ތަޢުލީމީ މާޙައުލުގެ ތެރެއިން ވެސް ލިބޭ ކުދިން އުޅޭ. ބުލީކުރުން، ސިކުނޑީގައި
14

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިން، އެ ނޫން ވެސް ގޮތްގޮތަށް އުނގެނުމަށް ހުންނަ އުނދަގޫތައް ކުރިމަތިވާ ކުދިން
ތިބޭ. މި ބިލުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބުނަނީ، ޚާއްސަ ކޮށް މި ބިލުގެ މަގުސަދުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވޭ މަދަރުސީ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމު ހިންގަ އި ތަންފީޒުކުރުމުގައި ބެލެނިވެރިންނާއި މުދައްރިސުންނާއި
ޕްރިންސިޕަލުން ގުޅިގެން މަސައްކަތް ކުރެ ވޭނެ އިންތިޒާމު. މާނައަކީ މި ތިންބައި މީހުން. އެކަކީ ހިންގަން ހުންނަ މީހާ.
އަނެކަކީ ތަޢުލީމު ދޭން ތިބޭ މުދައްރިސުން. ދެން މި ހުންނަނީ އަޅުގަނޑުގެ ދަރި ފޮނުވަން ހުންނަ ބެލެނިވެރިޔާ. މި
ތިންބައި މީހުން ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުގެ، މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުގެ ހުންނަ ދަރިއަކު އޭނަ ސްކޫލަށް ދިޔައިމަ އޭނައަށް
ބުލީ ކުރަނީ. އޭނަ ސްކޫލަށް ދާން ބޭނުނުން ނުވަނީ. ނުވަތަ އަޅުގަނޑުގެ ހުންނަނީ ސިކުނޑީގެ ނުކުޅެދުންތެރިކަން
ހުންނަ ކުއްޖެއް ނުވަތަ ސެން ކުއްޖަކު. އެ ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ދިޔައީމަ ދިމާވާ ތަފާތު އުނދަގޫތައް، އޭނަ
ތަހައްމަލުކުރަން ބޭނުންނުވާތީ އޭނަ ބޭނުންނުވަނީ ސްކޫލަށް ދާން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެން މި ހަދާ ގޮތަކީ މި
ގާނޫނު ބުނަނީ ދެން ހަދާށޭ އެސެސްމަންޓެއް. މިހާރު ވެސް ހަދަނީ. އެސެސްމަންޓު ހަދާ ބީދައިން ހަދާށޭ. އޭނައަށް ވާ
އުނދަގޫތައް ދެނެގަންނާށޭ. ޒަމާނީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ތެރެއިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، އެ އުނދަގޫތައް ދެނެގަނެވޭ.
ދެނެގަނެވުނީމަ ދެން އެނގޭނެ އޭނައަށް ދޭންޖެހޭ ޓްރީޓްމަންޓު. އޭނައަށް ދޭން ޖެހެނީ ގޭގައި ތިބެގެން ސްކޫލާ
އޮންލައިންކޮށް ގުޅުވައިގެންތޯ. ނޫނީ ގެއަށް މުދައްރިސެއް ގެނެސްގެން ތަޢުލީމު ދިނުން؛ މާނައަކީ ރައީސް މުޢިއްޒުގެ
މުޅި ވިސްނުމަކީ އެ ކުއްޖާ ބާކީނުވުން. މި ސިސްޓަމުން ބާކީނުވުން. އޭނައަކީ ގައުމު ބިނާކުރުމުގައި ހަރުދަނާ
ދަރިއެއްގެ ގޮތުގައި ތަރުބިއްޔަތުކުރުން. އޭނަ ބާކީ ވެގެނެއް ނުވާނެ. ރައީސް މުޢިއްޒު ވިދާޅުވަނީ އެ ކުއްޖާ
މަޙްރޫމުވެގެން ނުވާނެއޭ ތަޢުލީމުން. އޭނަ ތިމަން މަނިކުފާނު ބޭނުމޭ މި ގައުމު ތަރައްގީކުރުމަށް. މި ގައުމު ކުރިއަރުވަން
އޭނަގެ ދައުރު ވަރަށް މުހިންމޭ. ވިދާޅުވެފައި އެ ކުއްޖާ ދާން އުނދަގޫވާ ކަމުގައި ވާ ނަމަ އޭނަގެ މައިންބަފައިންގެ
ހާޒިރުގައި އޭނަ ސްކޫލާ ގުޅުވައިގެން އޭނައަށް އެ ތަޢުލީމު ދެވިދާނެ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން ނައިބު ރައީސް ރިޔާސަތާ ހަވާލުވަންދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
(މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން) އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވާހަކަފުޅު ކުރިއަށްގެންދަވާ!
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގާނޫނު ބުނަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ގޮތަށް، މި ދެންނެވި
ހާލަތުގައި ހުންނަ ކުއްޖާ އޭނަގެ ބެލެނިވެރިޔާ ބޭނުންވާ ކަމުގައި ވާ ނަމަ ސްކޫލުގެ ޕްރިންސިޕަލާ ވާހަކަދައްކައިގެން
15

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ސްކޫލާއި އޭނަ ދިރިއުޅޭ މާޙަ އުލާ އޮންލައިންކޮށް ގުޅުވައިދެވިދާނެ. އޮންލައިން މެދުވެރިކޮށް ކުލާސްތައް މިހާރު ވެސް
ރާއްޖޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ނެގެމުންދޭ. އެއް ސްކޫލުގައި ޓީޗަރެއް ނެތް ހާލަތުގައި އަނެއް ސްކޫލާ އޮންލައިންކޮށް
ގުޅުވައިދޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މިހާރު ވެސް ހިނގާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވި ބަދަލު މިހާރު މި ބިލުން
މި ގެންނަނީ، އެއްކަލަ ސްކޫލަށް ދިއުމަށް މައްސަލަތައް ދިމާވާ ކުއްޖާ އޭނަ ބެލެނިވެރިޔާގެ ހާޒިރުގައި ސްކޫލުގައި ،
އެއް ގޮތަކީ ސްކޫލާއި ގުޅިގެން ވެސް އޮންލައިން މެދުވެރިކޮށް އޭނައަށް އެ ލެސަންތައް ނަގައިދެވޭނެ ގޮތެއް ހެދުން.
އަނެއް ގޮތަކީ އޭނަ ސްކޫލަށް ޓީޗަރަކު ގެނެސްގެން ވެސް ކިޔަވައިދެވިދާނެއޭ. މިހާރު ގާނޫނު، މި ވަގުތު ޢަމަލުކުރާ
ގާނޫނުން އެ ތަން ނުދެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނުދޭތީ ވެ މި ދެންނެވި އިޞްލާޙު ، މި ދެންނެވި، މި ދެންނެވި
ކެޓަގަރީގެ ބެލެނިވެރިން، މި ދެންނެވި ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންގެ ބެލެނިވެރިންގެ އިހުސާސްތައް ހުރޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ބޭފުޅުންގެ ދަރިން ތަޢުލީމުން ބާކީވެގެންދާތީ އެ ބޭފުޅުންގެ ހިތަށް ކުރާ އަސަރު އަޑުއަހާ
ބަޔަކީ އަޅުގަނޑުމެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ފިކުރު، މި ފިކުރު. ޕީ.އެން.ސީގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންބަރުން. އަޅުގަނޑުމެން
އަތޮޅުތެރެއަށް ދަތުރުކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ގޭގެއަށް ގޮސްފައި މި ކުދިންގެ ބެލެނިވެރިންނާ ބައްދަލުކުރަނީ. އެ ކުދިން،
އެ ބެލެނިވެރިން، އެ މީހުންގެ ހިތަށް ކުރާ އަސަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގެނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ ބާކީވެގެންދާންޖެހޭނެ
ބައެއް ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒަށް ގަބޫލުފުޅުނުކުރެވޭތީ އެ މަނިކުފާނު މި
އިޞްލާޙު ގެންނެވީ މި ދެންނެވި ރައްޔިތުންގެ ހިތަށް ތަސައްލީއެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މިއަށް
މި ކިޔަނީ ޖާރިޔާ ބިލު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަށް އެމް.ޑީ.ޕީން މި ނަން ދިނީ ޖާރިޔާ ބިލު. ވިސްނަވާ!
ހައްދުފަހަނައަޅާފައި ގޮސްފައި ހުރި މިންވަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވިސްނަވާ! މި ދެންނެވި ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ
ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ދޭން ދިވެހި ސަރުކާރުން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިސްނުންފުޅަށް އައިސް އެ މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ފޮނުވީމާ، މިއަށް ޖާރިޔާ ބިލު ކީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވިސްނުން މި ގައުމާ
ދޭތެރޭ އޮތްގޮތް ވަރަށް ސާފުކޮށް ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް މިއޮތް ދަނީ ފެންނަމުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ
އެއާ ވިދިގެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޗެއަރޕަރސަންގެ ބަހަށް ދެން މި ތިއްބެވި ބާރަ، ތޭރަ މެންބަރުން މި ބިލުގެ ވާހަކަ
ދެއްކީމާ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް އަސަރުކުރޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ މި ގައުމުގެ ތަޢުލީމީ ޖީލުގެ ބާކީވަމުންދާ
ނުވަތަ ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ޓާގެޓުކުރަން ޖެހިފައިވާ ކުދިންތަކަކަށް ތަޢުލީމު އުނގަންނައިދިނުމަށް ޓަކައި
ގެންނެވި މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު މިހާ ހަޑި، މި ބޭފުޅުން ހިތުހުރި ގޮތެއް ހަދައިގެން
ވާހަކަދެއްކީމާ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން މި ގައުމާ ދޭތެރޭ ފުންކޮށް ވިސްނާފައި މިކަހަލަ ކަންކަމުން ދުރުވާންޖެހޭ
ވަގުތު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މި ބިލުގެ މަގުސަދުތަކުގެ ތެރޭގައި ތަޢުލީމުގެ ގާނޫނު
ތަންފީޒުކުރުމުގައި ދިމާވާ ދަތިތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ބުނެވިދިޔަ ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އެހެނިހެން އިޞްލާޙުތައް
16

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ވެސް މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ. މި ބިލަކީ މަދަރުސީ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން
އެއްވެސް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ދިވެހި ކޮންމެ ކުއްޖެއްގެ ތަޢުލީމީ ހައްގު ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި އަދުގެ ސަރުކާރުން
ތަޢުލީމީ ގާނޫނަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙަކަށް ވެފައި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގައި ފުޅާކޮށް މަޝްވަރާކޮށް، އަދި މި ބިލު މިހިސާބުން ނިމުނީކީ ނޫން. އެމް.ޑީ.ޕީން ވެސް މިއަށް ގެންނަން
ބޭނުންފުޅުވާ އިޞްލާޙެއް އޮތް ކަމުގައި ވާ ނަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމާ ބެހޭ ވަޒީރާ މަޝްވަރާކުރަންވީ. މިހާރު
ވެސް މަޝްވަރާނުކުރާ ކަމެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ. އެހެންވީމާ، މަޝްވަރާ ކޮށްގެން ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގެ
ތެރޭގައި މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުންދާ އިރު ގެންދެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޒީރުންނަކީ ފިލާ ވަޒީރުންނެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޒީރުންނަކީ ގުޅީމަ ފޯނު ނަންގަވާނެ. ބައްދަލުކުރަން އެދުނީމަ ބައްދަލުކުރަނީ. އެމް. ޑީ.ޕީއެއް
ޕީ.އެން.ސީއެއް، ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއެއް، އެމް.އެން.ޕީއެއް، އެމް.ޑީ.އޭއެއް ބަލާނެ ކަމެއް ނެތް. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނާ
ބައްދަލުކުރައްވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކަންބޮޑުވުމެއް އޮވެއްޖެ
ކަމުގައި ވާ ނަމަ އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކޮށްގެން އެ ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލެއް ގެނެސްގެން ވެސް މި ކުދިން ތަޢުލީމުން
މަޙްރޫމުވިޔަދީގެން ނުވާނޭ. މިއަށް ޖެހޭނޭ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން އެއްބަސްކިޔަން. މިއަށް އެއްބަސްނުކީ، މިއަށް، މި
ބިލަށް ފުރައްސާރަކޮށް، މި ބިލަކީ ޖާރިޔާ ބިލު ހަދާފައި، މި ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް މަލާމަތްކުރާ
ވެރިންގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މަސްރަޙް ގައި ، ވަކީން ޚާއްސަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ލީޑަރޝިޕުން މިއަށް
މަލާމާތްކުރަން ފެށީމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެންނަމުން މި އޮތް ދަނީ މި ގައުމު ހަލާކުކުރި މީހުން
ވަރަށް ސާފުކޮށް. އަޅުގަނޑުމެން އޭރު ވެސް ދައްކަމުންގެންދިޔައިން. އެހެންވީމާ، ފުރިހަމައަށް އަކުރުން އަކުރަށް ،
ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވި ބިލަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. މިއީ
ކޮންމެހެން ވެސް މި ހިނދުން މި ހިނދަށް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރަންޖެހޭނެ
ބިލެއް ކަމުގައި ދަންނަވައި، މި ބިލަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަނޑު ވާހަކަކޮޅު ނިންމައިލާނަން. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އައްޑޫމީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުއްރަޙްމާނަށް.
އައްޑޫމީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްރަޙްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
17

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 24 /2020 (ތަޢުލީމުގެ ޤާނޫނު) މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވަމުން ހުރާ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވިދާޅުވީ މި ބިލަކީ ކުދިންގެ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ނިސްބަތަށް ނުވަތަ
ނަފުސާނީ ހަލާތު ހުރި މިންވަރަށް ބަލައި، ގޭގައި މަދަރުސީ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމުގެ
ގޮތުން ތަޢުލީމުގެ ގާނޫނުގައި ހޯމްސްކޫލިން ޕުރޮގުރާމު ތައާރަފުކޮށް، އެ ޕުރޮގު ރާމުގެ ދަށުން ކިޔެވުމުގެ
ފުރުޞަތުދިނުމާއި، ޝަރުތުތަކާއި އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރުމަށް އަދި މަދަރުސީ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމު ހިންގައި
ތަންފީޒުކުރުމަށް ޓަކައި ބެލެނިވެރިންނާއި މުދައްރިސުންނާއި ޕްރިންސިޕަލުންގެ ދައުރު އިތުރަށް ތަފުސީލުކުރުމަށާއި، އެ
ނޫން ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގައި ދިމާވާ ދަތިތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ބުނެވިދިޔަ ގާނޫނަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތައް
ގެނައުމަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާ ބިލެއް ކަމަށް. އަދި މި ބިލުގެ މައިގަނޑު އެންމެ ބޮޑު މަގުސަދަކީ
ތަޢުލީމުގެ ގާނޫނުގައި ހޯމްސްކޫލިން ޕުރޮގުރާމު ތައާރަފުކުރުން ކަމަށް. މި ބިލަށް ބަހުސްކުރައްވަމުން މެންބަރުން ތަފާތު
ޚިޔާލުފުޅުތަކާއި ކަންބޮޑުވުންތަކާއި ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅުތަކެއް ދައްކަވައިފި. މިގޮތުން ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަމީން ފައިޞަލް ވެސް ކުރީ ދުވަހު މި ބިލަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ވަކި ސިޔާސީ ފިކުރަކަށް
ބުރަނުވެ، ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅުތަކެއް ދެއްކެވި. ޚާއްސަކޮށް އެ މަނިކުފާނު އަދިވެސް އެހެން މެންބަރުން ދެއްކެވި
ވާހަކަފުޅުތަކަށް ރިއާޔަތްކޮށް، އިތުރު މަޝްވަރާއި ދިރާސާކޮށް، މަޖިލިސް ކޮމިޓީން ވެސް މި ބިލު ނިންމަވައި
މަޖިލީހުން މި ބިލު ފާސްވުމަށް އެދެން. ރާއްޖޭގައި ހޯމްސްކޫލިންގެ ފުރުޞަތު މި ދެވެން އުޅެނީ ހަމައެކަނި
ނުކުޅަދުންތެރިކަމެއް ނުވަތަ ނަފުސާނީ ބަލިމަޑުކަމެއް ތިބި ކުދިންނަށް އެކަނި. މިއީ އިންސާފު ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ނުދެކެން. އަޅުގަނޑަކީ ވެސް ބެލެނިވެރިއެއް. އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅަކީ اެلهގ ރަޙުމަތުން ކުޅެދޭ ކުއްޖެއް. އަޅުގަނޑުގެ
ދަރިފުޅަށް ހޯމްސްކޫލިން ދެ ން، ސްކިލްސް ދަސްކޮށްދެން އަދި ސްކޫލަށް ވެސް ފޮނުވަން. ސްކޫލަށް ފޮނުވަނީ
ތަޢުލީމުދިނުމަށް ވުރެ ބޮޑަށް ދަރިފުޅު ސޯޝަލައިޒްކުރަން. ތިބެނީ ތަފާތު ވައްތަރުގެ ކުދިން. އުނގެނޭ ވައްތަރު ވެސް
ތަފާތު. އިންޓެލިޖެންސް ނުވަތަ ވިސްނުމުގަ އި ވެސް ތަފާތު ކުދިން. ބަލަންވީ ކުދިން ތަޢުލީމު ހޯދަނީ ގެއިންތޯ،
ސްކޫލުންތޯއެއް ނޫން. ތަޢުލީމަކީ ހަމައެކަނި ފޮތުގެ ދެލިގަނޑު ހިތުދަސްކޮށް، އިމްތިޙާނު ހެދުން ނޫންކަން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. ހަރވަރޑް ޔުނިވަރސިޓީގެ ޕްރޮފެސަރ ހަރވަރޑް ގާޑްނަރގެ ތިއަރީ ބުނާ ގޮތުން
ވެސް ކުއްޖެއްގެ މޮޅުކަން ހަމައެކަނި ފޮތްކިޔުމާ ހިސާބުން ވަޒަނެއްނުކުރެވޭ. ކުދިންގެ ހުނަރުތައް ބެހިގެން މި ވަނީ
އަށް ބަޔަކަށް. އެއީ ލިންގުއިސްޓިކް، ވާހަކަދެއްކުމާއި ލިޔުންތެރިކަމަށް މޮޅު ކުދިން. ހިސާބާއި ލޮޖިކަށް މޮޅު ކުދިން.
ތަސައްވުރުކުރުން، ސްޕޭޝިއަލް އާޓު، ކުރެހުން އަދި ޑިޒައިންކުރުމުގެ ހުނަރު ހުންނަ ކުދިން. މިއުޒިކާއި ރިދަމަށް މޮޅު
ކުދިން. ހަށިގަނޑުގެ ހަރަކާތް، ބޮޑިލީ ކައިނެސްތެޓިކް ، ކުޅިވަރު، ނެށުން ފަދަ ކަންކަމަށް މޮޅު ކުދިން. އިޖުތިމާއީ
ވިސްނުން، އިންޓަރ ޕަރސަނަލް އަދި އަމިއްލަ ނަފުސުގެ ވިސްނުން، އަމިއްލަ ނަފުސު ރަނގަޅަށް ދަންނަ އެކަނި
18

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
މަސައްކަތްކުރަން އެނގޭ ކުދިން، ޤުދުރަތީ ވިސްނުން ހުންނަ ކުދިން. ގަސްގަހާގެއްސާއި ތިމާވެށްޓާއި ޖަނަވާރުތަކަށް
ލޯބިކުރާ ކުދިން. ހޯމްސްކޫލިންގައި ބެލެނިވެރިންނަށް ލިބޭ އެންމެ ބޮޑު ފައިދާއަކީ ތިމާގެ ކުއްޖާ އެއީ މީގެ ތެރެއިން
ކޮން ވައްތަރެއްގެ ކުއްޖެއްކަން ދެނެގަނެ، އެ ކުއްޖާގެ ހުނަރަށް ފެތޭ ގޮތަށް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބުން.
ދުނިޔޭގެ ކުރިއަރާފައިވާ އެތައް ގައުމެއްގަ އި ހޯމްސްކޫލިންގެ ފުރުޞަތު ތަންމިނަށް އޮވޭ. އެންމެ ކުރިއަރާފައިވާ
އެމެރިކާގައި ވެސް މި ކަން އޮތީ މިހެން. އެކަނި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ނުވަތަ ނަފުސާނީކަން ހުރި ކުދިންނަށް ނޫން މި
ފުރުޞަތު އޮތީ. މި ވަގުތު ވެސް އެމެރިކާގައި މިލިއަނަކަށް ވުރެ ގިނަ ކުދިން ހަމަ މިހެން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރޭ.
އިނގިރޭސިވިލާތް، އަޔަލެންޑުގައި ވެސް އެމެރިކާ ފަދައިން ވަރަށް މިނިވަންކަމާ އެކު ހޯމްސްކޫލިން ހެދޭ. އަޔަލެންޑުގެ
ޤާނޫނީއަސާސީން ވެސް މި ހައްގު ކަށަވަރުކޮށްދޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އަވަށްޓެރި އިންޑި އާގައި ވެސް، ޚާއްސަކޮށް
ހޯމްސްކޫލިންނަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން ހުއްދަ އަދި ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަރަމުން އަންނަ ނިޒާމެއް. ގޭގައި ކިޔަވާ ކުދިންނަށް
ސަރުކާރުގެ ނޭޝަނަލް އިންސްޓިޓިއުޓް ފޮރ އޯޕަން ސްކޫލިންގ (އެން.އައި.އޯ.އެސް) ނުވަތަ ބައިނަލްއަގުވާމީ
އައި.ޖީ.ސީ.އެސް.އީ ކޭމްބްރިޖު ފަދަ އިމްތިޙާނުގައި ބައިވެރިވެ 10 އަދި 12ގެ ސެޓްފިކެޓް ހޯދޭ. ވަރަށް މިނިވަންކަމާ
އެކު މަންހަޖުތައް ސިލެކްޓުކުރެވޭ. އަދި އަންސްކޫލިން، ކުއްޖާގެ ޝައުގުވެރިކަން ހުންނަ ދާއިރާއަކުން އެކަނި
ކިޔަވައިދިނުމުގެ ފުރުސަތު އޮވޭ. ރާއްޖޭގައި ބަކަރިހުއިހައްޕަން ވަކާލާތުކޮށް، ކުދިން ސްކޫލަށް ނުފޮނުވައި، ޚާއްސަކޮށް
އަންހެން ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ދޭން ދެކޮޅުހަދާ މަދު ބަޔަކާ ހެދި ހެޔޮ ނިޔަތުގައި، ހެޔޮ ވިސްނުމުގައި ހޯމްސްކޫލިން
ދޭން ތިބި އެންމެ ކުޅެދޭ ބެލެނިވެރިންނާއި ކުޅެދޭ ދަރިވަރުންނަށް މި ފުރުޞަތު ގެއްލޭކަށް ނުޖެހޭ. ހަރުކަށި
ފާރަވެރިކަމާ އެކީ ރެގިއުލޭޓުކުރެވިގެން ނަމަވެސް، މި ކަމަށް ވަގުތާއި ފައިސާ އެފޯޑުވާ ހުރިހާ ބެލެނިވެރިންނަށް މި
ފުރުޞަތު ލިބެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މިހާރުގެ ބެލެނިވެރިންނަށް ތިބީ ތަޢުލީމު ލިބިގެން، ދުނިޔެ
ހިނގާ ގޮތް އެނގޭ، އެ މީހުންގެ ދަރިންނަށް އެންމެ ހެޔޮ ގޮތް ދައްކަން އެނގޭ ޒުވާން ބެލެނިވެރިން. މި އޮތް ޒަމާނީ
ދުނިޔެއެއްގައި މި އޯލްޑް ކޮންސެޕްޓުގެ ތަޢުލީމާއި ކަރިކިއުލަމުތަކަށް ބަލައިގެން ކުދިން ބޮލަށް އައުޓް ޑޭޓް ސޮފްވެއަރ
އަޅައިގެން، މި ބަދަލުވަމުން އަންނަ ދުނިޔެއެއް ގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިންނަށް ހިފެހެއްޓޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު
ނުދެކެން. މި ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ބައްޓަންކޮށްފައި އޮންނަނީ ހަމައެކަނި އެމްޕްލޯއީޒް އުފައްދަން. އެމްޕްލޯއީކުރާނެ،
އިންވެންޓުކުރާނެ ، އިންވެސްޓުކުރާނެ މީހުން އުފެއްދުމުގެ ވިސްނުމެއް ނެތް. ސްކޫލު ނިންމާ ގޮތަށް މަރުދުވަހަށް ޖެހެނީ
ޕޭޗެކް ޓު ޕޭޗެކުގައި ދިރިއުޅެން. ހަމަޔަގީނުން ވެސް އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅު އެ ވިސްނުމުގައި ބޮޑުކުރާކަށް އަޅުގަނޑު
ނޭދެން. ތި ދަންނަވާ ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށް ގުރޭޑު 10 ނިންމައި ވަޠަނީ ޚިދުމަތާ ގުޅި، ސިފައިން ގެއަށް ވައްދަން
ވެސް ނޭދެން. އަދި ތަޢުލީމު ލިބި ސިޔާސީ މީހުންނަށް ސަލާންޖަހައިގެން ސަރުކާރު ވަޒީފާއެއް ހޯދަން ވެސް ނޭދެން.
ހޯމްސްކޫލިންގެ ފުރުޞަތު އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުދެނީ ނޯތު ކޮރެއާއިން އެކަނި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު އެދެނީ
19

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެގެން އަންނަ އިރު ނުވަތަ އޭގެފަހުން ވެސް ދިރާސާކުރެވި، މި ރާއްޖޭގައި ހޯމްސްކޫލިންގެ
ފުރުޞަތު އެ ފުރުޞަތު ބޭނުންވާ އެންމެންނަށް ލިބުން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމަށް.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ދަނޑިވަޅުގައި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅުމުގައި ދެ މަގުސަދެއް އެބަ އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެ މަގުސަދު ވެސް
ގުޅެނީ ރަސްމާލޭ މަޝްރޫޢާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ފުރަތަމަ ކަމަކީ އޭގެ ވާހަކަ އޮއްބައިލަން ދެބޯގެރި
ދުއްވުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ދެވަނަ ކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ވަގުތު ސަރުކާރާ ގުޅިގެން ދީން ނިވާފަތްގަނޑަކަށް
ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާ ޖަމުޢިއްޔާއެއް ސައިލެންޓުކުރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މި ދެ މަގުސަދު ވެސް ހާސިލުކުރަން
ހުށަހަޅާފައިވާ މި ބިލާ އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅިގެން ދެކޮޅު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބިލުގެ އަމާޒު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ސާފުވާން އެބަ ޖެހޭ. މި ބިލުގެ އަމާޒަކީ ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް އެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުން ނޫންކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، މި ބިލުގައި ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭ އެބަ އޮވޭ ކަނޑައަޅާ ގޮތަކަށް ،
ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާ ގޮތަކަށް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ކޮބައިތޯ އެ ކަނޑައަޅާ ގޮތަކީ؟ ކޮބައިތޯ މިންގަނޑަކީ؟
ކޮބައިތޯ އަސާސަ ކީ؟ ކޮބައިތޯ ޝަރުތަކީ؟ ގާނޫނެއްވެއްޖެއްޔާ، ބިލެއްވެއްޖެއްޔާ ތަފުސީލުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ލިޔަން
އެބަ ޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިފަދަ ކަންކަން ނުލިޔުމުގެ ނަތީޖާ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ތަހައްމަލުކުރަނީ.
ސަރުކާރަށް ކަންކަން ދޫކުރަމުން، ދޫކުރަމުން، ދޫކުރަމުން ގޮސް، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބާރުތައް ވެސް
ސަރުކާރުގެ މުށުތެރެއަށްލީމާ ވާގޮތް މި ވަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ތަނުގައި ތިބި ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުންނަށް
މިއަދު އަނގައިން ބުނަންނުކުރެވިފައި މި ތިބީ ހަމަ މިފަދަ ބިލެއް، ސަރުކާރުގެ މުށުތެރެއަށް ބާރުތައް ދޫކުރަން،
ސަރުކާރަށް އެ ޑިސްކްރިޝަނަރީ ޕަވަރ ދޭން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރުމުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލާ ދެކޮޅުވާން މި ޖެހެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ރަސްމާލޭ
މަޝްރޫޢުގެ ވާހަކަ އޮއްބައިލަން ސަރުކާރަށް ކުރެވެން އޮތްހާ ކަމެއް ކުރުމުގެ ހިތި ނަތީޖާ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން މި ދެކެނީ. މިއަދަކީ ތާރީޚީ ދުވަހެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދަކީ ތާރީޚީ ދުވަހެއް.
20

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ޒަމާނުއްސުރެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ޢަމަލުކުރަމުން، ގަރާރު ހުށަހަޅަން ޢަމަލުކުރަމުން އައި އުސޫލު ފުނޑައިލައި
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގަރާރެއް ރިޖެކްޓުކުރި ފުރަތަމަ ދުވަސް މިއަދު މިއީ ބަހުސަކާ ނުލައި. ބަހުސަކާ ނުލައި ގަރާރެއް
މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ރިޖެކްޓުކުރި ފުރަތަމަ ދުވަސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ބޭރުގެ މަހުޖަނެއްގެ ނުފޫޒަށް
ދިވެހިރާއްޖެ ސޮއްސަ އިލަން އަޅުގަނޑުމެން ދެކޮޅުވާ ސަބަބު. މި އޮތީ އޭނާގެ ނުފޫޒު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ފޯރާފައި. މިއަދު މިތާ މި ތިއްބެވި ރައްޔިތުންގެ މަންދޫބުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވޯޓުދެއްވީ އޭނާގެ ނުފޫޒަށް. އޭނާގެ
ނުފޫޒަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު އެއްކޮށް ފުނޑައި ލުމަށް ފަހު. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ އެހެންވީމާ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ މިއީކީއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްކޮޅުވެވޭނޭ ކަމެއް ނޫނޭ. އަދި
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މީގެ ކުރިން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެމް.ޑީ.ޕީއަށް
ނިސްބަތްކޮށް ވިދާޅުވި ބަސްފުޅުތައް އަޅުގަނޑު ހަރުކަށި އިބާރާތުން ކުށްވެރިކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛
އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ އެންމެ ފަރުދެއް ނޫން. އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ އެންމެ ފަރުދެއް ނޫން. އެމް.ޑީ.ޕީއަކީ އާންމު މެންބަރުންގެ
ޕާޓީއެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ރޭގައި ބޭއްވުނު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ގައުމީ މަޖިލީހުގެ ބައްދަލުވުމުން އަޅުގަނޑުމެން އެކަން
ސާބިތުކޮށްދީފިން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ރަސްމާލޭ މަޝްރޫޢުގައި އެމް.ޑީ.ޕީން ބަސް ބުނާނެ. އެމް.ޑީ.ޕީން ތެދުވާނެ.
އެމް.ޑީ.ޕީން އިހުތިޖާޖުކުރާނެ. އެމް.ޑީ.ޕީ ދެމިއޮންނާނީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އާންމު މެންބަރުންނާއި ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ އެކު.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދަށް.
މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތަކަށް އޭރުގައި އެދުނީ ކަނޑައެޅިގެން ބުހުތާންދޮގު މަޖިލީހުގައި ދައްކާތީވެ. މި ތަނުގައި
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ނެތް މީހަކަށް ނިސްބަތްކޮށް އެ ދޮގު ވާހަކަ ފަތުރާތީވެ އެހެންވެ، އެ ކަން ސަމާލުކަމަށް ގެނައުމުގެ
ގޮތުން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ދިއްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދަށް.
21

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 24/2020 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ހުށަހެޅުއްވި މި ބިލަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވައިލަން. އަދި އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް؛ ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކީ ވަރަށް ޢިލްމީ، ގާބިލު ބޭފުޅެއް އަދި ކަމަނާއެއް. އަދި މި ބިލު އެ
ކަމަނާ ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ އަދިވެސް އެއްފަހަރު ޝުކުރުއަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޒަމާނުއްސުރެ،
ދިވެހިންނަކީ ޒަމާނުއްސުރެން ތަޢުލީމަށް ލޯބިކުރާ، ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭ ރައްޔިތުންތަކެއް ދިރިއުޅޭ ގައުމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ އަޅުގަނޑުމެން މައިންބަފައިން ކަމުގައި ވިޔަސް، ބެލެނިވެރިން ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ޒިންމާދާރު
މަގާމެއްގައި ހުރި މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ އިސްކަންދެނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހި ރައްޔިތުން
ތަޢުލީމަށް. މި ތަޢުލީމަށް ދޭ އިސްކަން ބޮޑުކަން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް، ދިވެހިންނަށް މިއަދު ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ސާފުކޮށް އެނގޭނެ. މިއަދަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމުގެ ޒުވާން ޖީލެއް އޮތް ގައުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި
ނިޒާމަކީ ވަރަށް ފުރިހަމަ ނިޒާމެއްގެ ތެރޭގައި އޮތް ނިޒާމެއް. އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރު މި ނިޒާމަށް ބޮޑު ބަދަލެއް ގެނައީ.
ޚާއްސަކޮށް ޖޫން، ޖުލައިގައި އާ އަހަރުގެ ކިޔެވުން ފެށުމުގެ ސަބަބުން މައިންބަފައިންނަށް ބޮޑެތި ތަކުލީފުތަކެއް
އުފުލަން ޖެހުނީ. މި ކަން މި ދިމާވާ އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ އާ އަހަރު ކޮންމެ އަހަރު ކިޔެވުން ފެށޭ އިރު ޖަނަވަރީ
ތެރޭގައި ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން ފެބުރުވަރީގައި ކިޔެވުން ފެށޭ އިރު މައިންބަފައިން އަންނަނީ ރަނގަޅަށް ފުރިހަމައަށް
ތައްޔާރުވަމުން. އާ ޔުނިފޯމާއި އާ ބޫޓާއި، އާ ނަންކޮޅުތަކާ ، ހުރިހާ ކަމެއް ދަރިވަރުންނާއި މައިންބަފައިން ރަނގަޅަށް
ތައްޔާރުވެގެން އަންނަނީ ކޮންމެ އަހަރަކު އާ އަހަރު ކިޔެވުމަށް، ވަރަށް ފޯރީގައި ، ވަރަށް ޖޯޝުގައި. އެހެންނަމަވެސް،
މި ނިޒާމު ބަދަލުކޮށްލީ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން، އަހަރުގެ މެދު ތެރެއަށް ލީ. ޖޫން، ޖުލައި ތެރެއަށްލީމަ މައިންބަފައިން
ވެސް، ދަރިވަރުން ވެސް، މިކަމުގައި ފޯރީގައި މަސައްކަތްކުރި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަކަށް ބޮޑު ބަދަލެއް އައީ. އެ ކުރިން މި
ދެންނެވި ފޯރިއާއި ޖޯޝު މި ހުރި ވަރަށް އެއްވެސް މައިންބަފައިންގެ ކިބައަކުން ނުފެނޭ، ދަރިވަރުންގެ ކިބައަކުން
ނުފެނޭ، އާ އަހަރުގެ ކިޔެވުމަށް އައި މި ބޮޑު ބަދަލާ އެކު. އެއްވެސް ދިރާސާއެއް ކުރުމެއް ނެތި ނުވަތަ މިކަމާ ބެހޭ
ޢިލްމީ ބޭފުޅުންނާ ބަހުސްކޮށް ނުވަތަ ވާހަކަދައްކަ އި ހަދާފައެއް ނޫން މިވަރުގެ ބޮޑު ބަދަލެއް ގެނައީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ގެންނަ ގާނޫނުގައި އާ އަހަރުގެ ކިޔެވުން ފެށެން ޖެހޭނީ ޖަނަވަރީ މަހު ނުވަތަ ފެބުރުވަރީ
މަހުގައި އެންމެ ލަސްވެގެން ފެށޭ ގޮތަށް މި އޮތީ. މިއީ ގެންނަންޖެހޭ ބޮޑު ބަދަލެއް މިއީ. ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙީ
ރަނގަޅު ބަދަލެއް މި ގެނައީ. އާ އަހަރު މެދުތެރެއިން ކިޔެވުން ފެށޭ ކަމުގައި ވަންޏާމު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
މައިންބަފައިން ދޭންވާ އިސްކަމާއި، ތަޢުލީމަށް ދޭންވާ ސަމާލުކަން ކުޑަވާކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ.
22

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންމެ ގައުމެއްގައި ވެސް އެ ގައުމެއްގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް އިސްކަންދޭ ކަމަކީ ތަޢުލީމު.
ތަޢުލީމަށް ދޭ އިސްކަން މި ގައުމުގައި ވެސް ހަމަ އެހާ ބޮޑަށް އިސްކަންދޭ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ޢަމަލުކުރަމުންދާ
ނިޒާމަކީ، ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ޒަމާނުއްސުރެ ގެންގުޅެމުން އައި ނިޒާމެއް. މި ނިޒާމަށް ބަދަލު ގެންނާކަށް
ކުއްލިއަކަށް ހެޔޮނުވާވަރު ކަމެއް މިއީ. އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން ކުރި ކަމަކީ މި ނިޒާމަށް ބަދަލުކުރީ އަޅުގަނޑު މި
ދެންނެވި އެއްވެސް ދިރާސާއެއް ކުރުމެއް ނެތި. އެހެންވީމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަދު މި ގައުމުގެ ހުންގާނުގައި
ހުންނެވި ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒަކީ ތަޢުލީމަށް ވަރަށް އިސްކަންދޭ، ތަޢުލީމީ ރަނގަޅު ޖީލެއް ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި
އިސްކަންދޭ ވެރިއެއް. އެހެންވީމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން
ރަނގަޅު، ހަރުދަނާ، ޢިލްމީ، ތަޢުލީމީ ޖީލެއް ބިނާކުރުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީގޮތުން
ކުރިއަރާފައި އޮތް ގައުމަކަށް ހެދޭނީ މި ދެންނެވި ހުރިހާ ޝަރުތުތަކެއް ފުރިހަމަވެގެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ލޮބުވެތި
ރައްޔިތުން އަބަދު މި އިސްކަންދެނީ ތަޢުލީމަށް. ދެންމެ ވާހަކަދެއްކި ބޭފުޅަކު ވެސް ވިދާޅުވި ކޮންމެ އަހަރަކު ބޮޑު
ބަޖެޓެއް ދެއޭ. އެކަމަކު ކުރާ ކަމެއް ނޭނގެއޭ. އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވަނީ، އަހަރަކު އެތައް
ދަރިވަރުންނެއް ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގައި ޖީސީންނާއި އޭ-ލެވެލުން ފާސްވެގެން އެ އަންނަނީ މި ތަޢުލީމަށް ދޭ
އިސްކަމެއްގެ ސަބަބުން. ސަރުކާރުތަކުން، ކޮންމެ ސަރުކާރެއް އޮތް ކަމަށް ވިޔަސް ދިވެހި ރައްޔިތުން، ދިވެހިން ވެސް
ބޭނުންވަނީ ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭން. އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ސަރުކާރުން، ޚާއްސަކޮށް ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒުގެ
ސަރުކާރަކީ ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭ ސަރުކާރެއް. އަދި ޚާއްސަކޮށް ނުކުޅެދުންތެރިކަން، މި ބިލުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް
ޞަރީޙަކޮށް އެބަ އޮތް ނުކުޅެދުންތެރިކަން ކުދިންނަށް، ހުންނަ ކުދިންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އިސްކަންދޭ. އެހެންވީމާ،
ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު ބޮޑުވެގެން ކުޑަވެގެން ކުރާ ކަމެއް ނޫން މިއީ. އެ ކުދިންނަށް، އެ ކުދިންނަކީ ވެސް މުޖުތަމަޢުގައި
ބިނާކުރުމުގައި ، މުޖުތަމަޢުގައި ހިއްސާގައި ދައުރެއް އަދާކުރެވޭނެ ކުދިބަޔަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ރައީސް ޑރ. މުޙައްމަދު
މުޢިއްޒު މި ބިލަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙު އެ މަނިކުފާނުގެ ވިސްނުންފުޅު ހުރި ގޮތް ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެންނަން މި
އޮތީ. އެހެންވީމާ، ތަޢުލީމަށް މި ސަރުކާރަކީ ވަރަށް އިސްކަންދޭ، ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭ ސަރުކާރެއް.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ވެސް މި ސަރުކާރު އިސްކަންދޭނީ އެންމެ ބޮޑަށް ތަޢުލީމަށް. މި ބަޖެޓުން
ވެސް ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެންނާނެ ތަޢުލީމަށް ދީފައި އޮތް އިސްކަން. އެހެންވީމާ، އެ ދައްކާ ވާހަކައަކީ އެއްވެސް
އަސްލެއް، ހަގީގަތެއް ނެތް، އެއްވެސް ބުރަދަނެއް ނެތް ވާހަކަތަކެއް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރު
ވާނީ ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭ ސަރުކާރަކަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
23

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ދާންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ފަޟީލް. (ވަގުތު ކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދަށް.
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތަޢުލީމީ މި ބިލަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑު ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް
މި އެދުނީ، ހަގީގަތުގައި މި ބިލަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙާ ދޭތެރޭގައި ތަފާތު އެކި ގޮތްގޮތަށް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި
ވަކިން ޚާއްސަކޮށް އެމް.ޑީ.ޕީއަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަ ދައްކަމުން ގެންދާތީވެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެންނަށް ވެސް އެނގޭނެ ދިވެހިންނަކީ ޒަމާނުއްސުރެ ވަރަށް ބުރަ މަސައްކަތުން، ކޮންމެ
މައިންބަފައިންގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް އަމާޒަކަށް ވަނީ އެ ބައެއްގެ ދަރިންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ހޯދައިދިނުމަށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައިން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން އަންނަ ހުރިހާ ވެސް މަސައްކަތަކީ
ދަރިންނަށް ރަނގަޅު މުސްތަ ގުބަލެއް ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި ދަރިންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ހޯދައިދިނުމަށް ކުރަމުން
އަންނަ މަސައްކަތް. އެގޮތުން ތަފާތު އެކިއެކި ބުރަ މަސައްކަތްތަކާއި، ސަލާން ޖަހައިގެން އަދާހަމައަށް އައި އިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ތަފާތު އެކިއެކި ސަރުކާރުތަކުން މި ތަޢުލީމަށް ދިން އަހަންމިއްޔަތުކަން. ވަކިން
ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވައިލާހިތްވޭ މިއަދުގެ ސަރުކާރުން އަދުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ތަޢުލީމަށް މި ދޭ އިސްކަމަކީ މިއީ ދުވަހަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފާއިތުވި އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން، އަޅުގަނޑުމެން
އުފަންވެގެން މިހާހިސާބަށް އައި އިރު އަދި މި ހިސާބަށް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން، އެއްވެސް ރައީސަކު
އިސްކަންނުދެއްވާހާ މިންވަރަށް ތަޢުލީމަށް އިސްކަން އެބަ ދެއްވާ. އެކަން އެނގި ގެން މި ދަނީ މީގެ ކުރީގައި ތަޢުލީމީ
އެކިއެކި މަރުޙަލާތައް ދިޔަ އިރުގައި އެ ވާހަކަ ދެކެވޭ. މީގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަ އިރުގައި، ވަކިން ޚާއްސަކޮށް
ސަރުކާރުތަކުގައި ތިއްބަވާ އިސްވެރިންގެ ދަރިންނަށް ބޭރުން ކިޔުމުގެ ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެންދާ ވާހަކަ، މިއީ އާންމު
ވާހަކައެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ މިއިން އެއްވެސްކަމެއް ސަރުކާރުގެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިސްތަށިފުޅުގައި ނޭޅޭ ގޮތަށް، އެ ކަމަކަށް އެދޭ ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް، މިސާލަކަށް
އަހަރަކު ދެ ހާސް ކުދިންނަށް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްދިނުމަށް އެ ފުރުޞަތު ހޯދައި މި ދެނީ،
ކުރިމަތިލައްވާ ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް. އެ ކަމަށް ގާބިލުވެގެން އެ ކަމަށް ކުރިމަތިލައްވާ ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް އެ ފުރުޞަތު
ފަހިވެގެން މި ދިޔައީ އަދުގެ ސަރުކާރުން. މި ދެންނެވި ގޮތަށް މީގެ ކުރީގައި، މިއީ އެއްވެސްހާލެއްގައި އެއްވެސް
ވެރިއަކަށް ނުވަތަ އެއްވެސް ސަރުކާރެއްގައި ތިބި ބަޔަކަށް ކުޑައިމީސް ބަހެއް ބުނަނީއެއް ނޫން. އެހެންނޫން،
ހަގީގަތުގައި މިކަން ވެފައި މިއޮތީ އަތޮޅުވެރިންގެ ދަރިއެއް، މިނިސްޓަރުންގެ ދަރިއެއް، ސަރުކާރުގެ އިސް މަގާމެއްގައި
24

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ހުރި ދަރިއަކަށް ނޫނީ މީގެ ކުރީގައި ދުނިޔޭގެ ގައުމެއްގައި ޔުނިވަރސިޓީއަކުން ފުރުޞަތެއް ނުލިބެއޭ. މިއަދު އެހެންތޯ؟
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް ކުރަންޖެހޭ ސުވާލެއް. މި ސުވާލުގެ ޖަވާބު އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް ހޯދަންޖެހެނީ.
މިއީ ކޮންމެހެން އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސީ ގޮތުން އައިސް މިތާ ތިބެގެން ދައްކާ ވާހަކައެއް ބިނާކޮށްގެން ނޫން މި ޖަވާބު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނީ. މިއީ ހަގީގަތް. މިއަދުގެ ހަގީގަތަކީ މިއަށް ވުރެ ފަހި ފުރުޞަތުތަކެއް ސަރުކާރަކުން
ތަޢުލީމަށް އިސްކަމެއް ދީގެން ރައްޔިތުންނަށް ފަހިކޮށްދޭ އެއްވެސް ސަރުކާރެއް ނާދޭ. އޭގެ ނަތީޖާއަކީ ތަޢުލީމު
އެއްވެސްހާލެއްގައި އެއްވެސް ސަބަބަކާ ހުރެ މަޙްރޫމުވާ އެއްވެސް ކުއްޖަކަށް އެ ފުރުޞަތު ގެއްލިޔަނުދީ، ތަޢުލީމު
ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ކުރަމުން އަންނަ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން އަންނަ އިޞްލާޙުތަކެއް މި އަންނަނީ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް؛ ފާއިތުވި ސަރުކާރު ، އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރަށް ބަލާ އިރު، އައްޑުއަތޮޅުގަ އި ހުޅުދޫ ރައްޔިތުންނަށް އެނގިލައްވާނެ
80 އަހަރު ވަންދެން ތަޢުލީމު ދިނުމަށް އުފައްދާފައި ހުރި ސްކޫލެއް ބަންދުކުރީ ވޭތުވެދިޔަ 5 އަހަރުގައި އެމް.ޑީ.ޕީ
ސަރުކާރުން. އައް ޑުއަތޮޅު ހުޅުދޫގެ ރައްޔިތުން އެ ސްކޫލަކަށް ޓަކައި ފަޚުރުވެރިވާ ހުޅުދޫ ސްކޫލު ބަންދުކުރީ އެމް.ޑީ.ޕީ
ސަރުކާރުން. އެހެންވީމާ، މިއީ ތަޢުލީމަށް އެ ބޭފުޅުން ނަފުރަތުކުރާވަރު އެންމެ ކުޑަމިނުން. ދެން ޖެހިގެން އޮތް
އައްޑޫމީދޫގެ ހުރި ސްކޫލު ވެސް ބަންދުކުރީ. ކުރި އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް. ރައްޔިތުންގެ ބޮޑުސިންގާ ، ދިވެހި ދައުލަތުން
ޚަރަދުކޮށްގެން ހަދާފައި ހުރި ރައްޔިތުންނާ ގުޅިގެން ހަދާފައި ހުރި ބޮޑު ސްކޫލު ބަންދުކުރީ. ދަރިވަރުން މަޙްރޫމުވީ
ކިޔެވުމުން. ތަފާތު އެކިއެކި މައްސަލަތައް ނިކުމެގެންދިޔަ އެ ކަމުގެ ސަބަބުން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު މި ވިދާޅުވަނީ
އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ ތަޢުލީމަށް ހުރަސްއަޅާށޭ. އަދުގެ ސަރުކާރުން މި އުޅެނީ ސްކޫލުތައް މަދުކޮށްފައި،
ޕްރައިވެޓައިޒްކޮށްފައި މި ކިޔެވުންތައް ހަލާކުކުރާށޭ. ނޫން، އެހެނެއް ނޫން. އަދުގެ ސަރުކާރުން ބޭނުންވަނީ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ކޮންމެ ދަރިވަރަކަށް؛ އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ. މިސާލަކަށް އޮންލައިންކޮށް ކިޔަވާ
ކުދިންނަށް ވެސް އޮންލައިން ޓެސްޓުތައް ވެސް ހެދެންޖެހޭނެ. އެ ފުރުޞަތު މަޙްރޫމުވެގެން ނުވާނޭ. ބާ ކައުންސިލުން
ޖެހޭނީ އެ ޓެސްޓުތައް ބަލާފައި އެ ފާސްވާ ކުދިންނަށް، މިސާލަކަށް ލޯޔަރުންނަށް ފަހިވާ ގޮތަށް އެ ބޭފުޅުން ހަދާ
ޓެސްޓުތައް ހަދާފައި އެ ފުރުޞަތު ދޭން. އެއްގޮތަކަށް ވެސް ބާ ކައުންސިލުން ހުއްޓުވައިގެން ނުވާނެ އޮންލައިންކޮށް،
ކިޔަވާ ކުދިންގެ ފައިނަލް އެގްޒާމް އޮންލައިންކޮށް ބޭއްވިޔަނުދީ އެ މަޙްރޫމުކުރެވިގެން ނުވާނެ. އެ ފުރުޞަތު ހަނިވެގެން
ނުވާނެ. ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ތަޢުލީމު އުނގަންނައިދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނެ. ފުރުޞަތު އޮންނަންޖެހޭނެ
ހުޅުވިފައި. އެ މީހުން ކޮލިފައިވޭތޯ، އެ މީހުން އެ ކަމަށް ގާބިލުތޯ ބަލާނީ އެހެނިހެން ޓެސްޓުތަކުން. ކިޔަވާ ކޮންމެ
ކުއްޖަކީ ލޯޔަރެއް ނޫން. މި ވާހަކަ ވެސް ދައްކަން އެބަޖެހޭ. ބާ ކައުންސިލުން ވަކި ބަޔަކު ބާ ކައުންސިލުގެ
ބާރުވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ތިބެގެން އެ މީހުން ދެފޮޅުވަތް ލިޔެފައި ކޮންމެ މީހަކު މި އުޅެނީ، ލޯޔަރަކަށް އެ މީހުން ނޫން
އެހެން ބަޔަކު އާދެވި ޔަ ނުދީ އެ މީހުން އެ ފައިސާ ނަގަން މި އުޅެނީ. މިއީ ވެގެން އުޅޭ ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، މި
25

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ގޮތަށް މި ފަހި ފުރުޞަތުތައް ހަނިވެގެންނުވާނެ. ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް އޮންނަންޖެހޭ؛ އެ މީހަކު ކިޔަވަން ބޭނުންވަނީ
އޮންލައިންކޮށްތޯ ނުވަތަ ކްލާސްރޫމަކަށް ގޮސްގެންތޯ ނުވަތަ ގޭގައިތޯ ޓެސްޓުގައި ބައިވެރިވަނީ އެއީ އެ މީހެއްގެ
އަމިއްލަ ޒިންމާއެއް. އެކަން އޮންނަންޖެހޭނެ، ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދީފައި. އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ލޯޔަރުންނަށް އެބަ
ދެވޭ، އެ ތަނުގެ ކްލާސްރޫމަކުން ސެޓްފިކެޓް ދީގެން އެބަ ލޯޔަރުކަން ކުރެވޭ. އޭނަ ގޮސް އެ ކުރާ ވަކާލާތެއް ކޮށްގެން
އޭނަ ވިންކުރުމަކީ އޭނަގެ ކަމެކޭ. އޭނައަށް އެ ފުރުޞަތު އޮންނަންޖެހޭނެއޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަދުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސަރުކާރުން އެ ފުރުޞަތުތައް މި ހޯދައިދިނީ. މި ކަން ހަނިކުރުމަށް ޓަކައި ވަކި ބަޔަކު ނާޖާއިޒުފައިދާ ނަގަން، މަންފާ
ނަގަން، މި ބުނިހެން ދެ ފޮޅުވަތް ލިޔެފައި ހަތްދިހަ ފަސް ހާސް ރުފިޔާ ލޯޔަރެއް. ދެން ހީވާކަހަލަ މި އޮންލައިންކޮށް
ކިޔަވާ ކޮންމެ ކުއްޖަކީ މި މީހުންނަށް ހުރި ގޮންޖެހުމެއްހެން. ނޫން، އެހެނެއް ނޫން. މި ފުރުޞަތު އޮންނަން ވާނެ.
ފުރުޞަތު ހަނިވެގެން ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގަ އި އަދާ ހަމައަށް މި ދިމާވި އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައަކީ އެ
ކުދިންނަށް ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްނުދީ، ނުލާހިކު ހުނަރުވެރި ގާބިލު ތަޢުލީމީ ޒުވާނުން އުފެދެއޭ. އުފައްދަން ބޭނުންވެއޭ.
ކިޔަވާ ހިތްވެއޭ . އުފެއްދުންތެރިކަން އެންމެ މަތީ ދަރަޖައިގެ އޮތް ގަ އުމަކީ ދިވެހިން. ދިވެއްސަކު ތަނަކަށް ވަޒީފާއަށް
ގޮސްފިއް ޔާ އެ ތަނެއްގެ އެންމެ މަތީ، އެންމެ މަތީ ވަޒީފާގައި ހުންނާނީ ދުވަސްކޮޅެއް ފަހުން. ޓެސްޓެއްގެ
ބައިވެރިވެއްޖެއްޔާ ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ ގައުމަކުން ވެސް އެންމެ މަތީ ވަނަ ހޯދާނެ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން
ފަޚުރުވެރިވާންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެ ފުރުޞަތު ހޯދައިނުދީ އޮތީ މިއަދާ ހަމައަށް. އަދުގެ
ސަރުކާރުން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ބޭނުންފުޅުވަނީ ދިވެހި ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ހަމަހަމަ އުސޫލުން،
ހަމަހަމަ އުސޫލުން މި ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދީ، ދިވެހިންނަށް މަގުފަހިކޮށްދޭން. ކޮންމެހެން ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ލުއި
ލޯނުތަކެއް ދިނުމެއް ނޫނޭ ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ. ދިވެހި ސަރުކާރަށް ވެސް ފަސޭހައޭ މިކަމަށް ގާބިލު ކުދިންނޭ މި
ކުރިމަތިލީ ކިޔާފައި ދެ ހާސް ކުދިން ކުރިމަތިލީމާ، ދުއިސައްތަ ކުދިންނަށް ފޮނުވީމަ އެއްކަލަ މި ދިމާވާ، އޭ ޑޮލަރު
ނުލިބެއޭ، އެ ކުއްޖާ އަދި ފައިސާއެއް ޖަމައެއްނުވެ އޭ. ސަރުކާރަށް ވެސް ލުއި ވެސް ވާނެ. ފަސޭހަ ވެސް ވާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރު ބޭނުންވަނީ، ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ، ސަރުކާރު އައީ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރަންވާތީވެ،
ރައްޔިތުންނަށް އިޚުލާސްތެރިކަމާއި ތެދުވެރިކަމާ އެއްކޮށް އެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން މަގުފަހިކޮށްދިނުމަށް
ޓަކައި ދަތިތަކެއް ހުރި ކަމުގައި ވިޔަސް، ފައިސާ ފޮނުވޭލެއް އެއް ހަފުތާއަށް ޑިލޭވި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ހުރިހާ
ކުދިންނަށް އެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމަކީ މިއީ. ހަމަހަމަކަމާއި، އިންސާފުވެރިކަމާއި، ޢަދުލުވެރިކަމާއި، އޯގާތެރިކަމާއި،
އަޅައިލުންތެރިކަމަކީ މިއީ އެންމެންނަށް ހަމަހަމަ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މިފަދަ މުހިންމު ގާނޫނީ ބިލުތަކަށް މި އިޞްލާޙުތައް ގެނެސްގެން ދައުލަތުން މި
ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މާދަމާ ވެސް ރައްޔިތުންނަށް މި ކަންކަން ވިސްނައިދޭން ތިބި އިދިކޮޅު
26

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ފަރާތްތަކުން، ކުރީގެ ރައީސްކަން ކުރައްވާފައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން، އެ މީހުންގެ އަމިއްލަ މަންފާއަށް، އެ މީހުންނާއި
ބޭރު ދުނިޔޭގެ ފަރާތްތަކާ އެ އޮންނަ ގުޅުންތަކާ އެއްކޮށް އެ މީހުންނަށް، އެ މީހުން ވަފާތެރިވަނީ ބޭރު ދުނިޔޭގެ އެ
މީހުންނާ ގުޅިފައި ހުރި ޖަމާޢަތްތަކަށް. އެހެން ކަމަކު ނުދާނެ. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އިޚުލާސްތެރިވާންވާނީ.
ތެދުވެރިވާންވާނީ. އޭގެ ފަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެހެނިހެން ގައުމުތަކާ ވެސް ގާތް ގުޅުން ބާއްވަންޖެހޭނީ. ފުރަތަމަ
އިސްކަންދޭންޖެހޭނީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހެނީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މަންފާވާ ކަމެއް
އޮތިއްޔާމު އެ ކަމަކަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް ވާހަކަދައްކަންޖެހެނީ. މިއިން ކޮންމެ ކަމެއް ހަލާކުކޮށްލުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން ހިތަށްއެރިހާ އެއްޗެއް މިފަދަ މުހިންމު ބިލުތަކާ ދޭތެރޭގައި ވާހަކަދައްކައިގެން ނުވާނެ ސިޔާސީ ގޮތުން.
މިއީ މި ގަ އުމަށް ދިމާވާ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައަކީ. ކިތަންމެ ރަނގަޅު ކަމެއް ސަރުކާރުން ކުރަން އުޅުނު ކަމުގައި
ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ތިބެފައި ހަމަ ހިތުހުރި އެއްޗެއް ހިތުހުރި ގޮތަކަށް ވާހަކަދައްކައި އެ ގެންދަނީ. ރަސްމާލެ
ކަމުގައި ވިޔަސް، ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙެއް ވިޔަސް ހައުންސިންއަށް ވިޔަސް، ކޮންމެ ކަމެއް ވިޔަސް.
ބަލަ! ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ ރައްޔިތުންނަށް މިފަދަ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުން. ދިވެހި ރައްޔިތުން މި އޮތީ މި ސަރުކާރާ
މި އަމާނާތް ހަވާލުކޮށްފައި. އެހެންވީމާ، އަމާނާތްތެރިކަމާއި ތެދުވެރިކަމާ އެއްކޮށް މި މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި
އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް އެ ބޭފުޅުން ޖެހޭނީ އެއްބާރުލުން ދެއްވަން. އޭގެފަހުގައި
މިއިން ގޯހެއް ވާ ކަމަށް ވަންޏާމު އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަންޖެހޭނީ. ގޯހެއް ނުވެސް ނެތް. އަދި ގާނޫނެއް
ނުވެސް ހަދާ. ނުވެސް ފެނޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި މީހުން ހިތަށްއެރި އެއްޗެއް ހިތުހުރި ގޮތަކަށް ލިޔެގެން ރައްޔިތުން
މެދުގައި ބިރުވެރިކަމާއި، މި ޚިޔާލުތަފާތުވުންތައް އުފަ އްދައި މުޅި ގަ އުމު ފަސާދަކުރުމަށް ޓަކައި އަބަދު
މަސައްކަތްކުރަނީ. އެހެނެއްވެގެން ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ މި
ދެންނެވި ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ރަށުގައި ތިބި ރައްޔިތުންނަށް އެނގެން އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ރަށުގައި ހުރި
ސްކޫލު ބަންދުކުރީ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުންކަން. އެ ރައްޔިތުން މިއަދު އެ ތިބީ އެ ހާލުގައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
އަނެއްކާ ޖެހެނީ އަނެއްކާ ސްކޫލު އަލުން އަނބުރާ ގެންނަން. ގެންނަ އިރުގައި އެތައް ޚަރަދެއް ކުރަން ޖެހޭ. އެތައް
މަސައްކަތެއް ކުރަން ޖެހޭ. އެތައް ދަރިވަރުންނެއް އަނެއްކާ ސްކޫލުތަކަށް ބަދަލުވެފައި ގެންނަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ،
މިފަދަ ދަތި އުނދަގޫތަކާ މި ކުރިމަތިކުރުވީ ކޮންބައެއްކަން އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އެނގެން
ޖެހޭ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
27

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިތުރު ބޭފުޅަކު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގަންނަވަންޏާ ފުރުޞަތު އެބަ އޮތް
އަދިވެސް. ދާންދޫ ދާއިރާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހޯމްސްކޫލިންއެއް ތަ އާފަރުކުރުމަށް ޓަކައި ގާނޫނަށް، ތަޢުލީމާ
ބެހޭ ގާނޫނު، /2020 24އަށް ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ އިޞްލާޙުތަކަށް
އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކިޔަވާކަށް ވަކި އުމުރެއް ނޯވޭ. އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު
ވެސް އަޑުއަހަނީ މަންމަގެ އުނގުން ފެށިގެން ކަށްވަޅަށްދާންދެން ޢިލްމު އުނގެނޭށޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނަކީ
ވެސް އިސްލާމްދީން. އިސްލާމްދީނަކީ ތަޢުލީމަށް ނުހަނު ލޯބިކުރާ، ތަޢުލީމު އުނގެނުމަށް ވަރަށް ބާރުއަޅާ ދީނެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ކަރިކިއުލަމް މިހާރު ވެސް އޮންނަ ގޮތް އަދި އެހާ
ރަނގަޅެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި ނިޒާމު ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރަން. މިހާރު މި އޮންނަނީ
ރިސަލްޓު ބޭސްޑް ޖޮބް އޮރިއެންޓެޑު ނިޒާމެއް. ކޮންމެ ކުއްޖަކު ވެސް ބޭނުންވަނީ އޭތަކެއް ހޯދައިގެން ވަޒީފާ ހޯދުން.
ހަމަ ވަޒީފާއެއް. އެއްވެސްވަރަކަށް ރިސަރޗް ބޭސްޑް ނިޒާމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، މި އޮންނަނީ. މިސާލަކަށް
ދަންނަވާ ނަމަ، މިހާރު ވެސް ސްކޫލުތަކުގައި ކިޔަވައިދެމުން ދަނީ ކުރީގައި ވެސް އިން އޯމްސްލޯ. މިހާރު ވެސް
ކިޔަވައިދީ ގެން އޯލެވެލް ނިންމާފައި އަންނަ ކުއްޖާއަކަށް ނޭނގެ ޕައިއަކީ ކޯއްޗެއްކަން. ޕައިއަކީ އެއީ ކުދިން ދަންނަ
ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާމު ޓްވެންޓީ ޓޫ ބައި ސެވަން ނުވަތަ 3.14. (ތްރީ ޕޮއިންޓު ވަން ފޯ.) އެއީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އެއީ
ޕައިއަށް ވާ ގޮތެއް ކިޔަވައިދެވިފައި ނެތީމަ. ރިސަރޗް ބޭސް ސްކޫލިން ސިސްޓަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
އޮންނަން އެބަ ޖެހޭ. އޭރުން އަޅުގަނޑުމެން ގެ ކިޔަވާ ދަރިވަރުންގެ ސިކުނޑި ތަރައްޤީ ވެގެންދާނީ. ބޮޑަށް ހުޅުވޭނީ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ މި ޒަމާނުގައި ވަރަށް ގިނައިން އެބަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވޭ ސްކޫލުތަކުން، އެބަ ފެނޭ ހަމަ
ކުދިންނަށް ބުލީކުރާ ތަން. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި ވެސް މިހާރު ވެސް އެބަ ތިބި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ
އެތައް ބައިވަރު ކުދިންނެއް. އެހެންވީމާ، ހޯމްސްކޫލިންއަކީ ވަރަށް މުހިންމު އެއްޗެއް. މި ކުދިންނަށް އަޅުގަނޑުމެން
ތަޢުލީމީ ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދޭން އެބަ ޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އޮންނަނީ ކީކޭތޯ؟ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
އޮންނަނީ އުމުރުން 18 އަހަރު ވަންދެން، 18 އަހަރު ވަންދެން އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ވެސް ތަޢުލީމު
އުނގަންނައިދިނުމަކީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކަމެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވެއްޖެއްޔާމު ނުކުޅެދެންތެރިކަން ހުންނަ
ކުދިންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ތަޢުލީމު ހޯދައިދޭން ޖެހޭ. އެ ފުރުޞަތުތައް ނެތިއްޖެއްޔާމުން އެ ކުދިންގެ
މުސްތަގުބަލު ބަނަވެގެން ދާނެ. ވީމާ، މި ހުށަހެޅިފައި ވާ އިޞްލާޙުތަކަކީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ
28

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
އިޞްލާޙުތަކެއް ކަމުގައި ދަންނަވަން. އަދި މި ބިލުގައި މައްސަލައެއް އުޅޭ ނަމަ އުޅޭ ތަންތަންކޮޅު އަޅުގަނޑުމެން
ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި އިތުރަށް މަޝްވަރާކޮށްގެން އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް އޮވެއްޖެ ނަމަ، އެ ކަމެއް ޙައްލުކޮށްފައި
މި ބިލު ވީހާ ވެސް އަވަހަކަށް ފާސްކޮށް، އެފަދަ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ހޯދައިދިނުމަކީ އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް އޮތް ވާޖިބެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ލިބޭ ކޮންމެ ފުރުސަތެއްގައި އެމް.ޑީ.ޕީ މީހުން އެބަ
ދައްކާ ރަސްމާލޭގެ ވާހަކަ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރިސޯޓުތައް މިހާރު ދީފައި އޮތީ ކިތައް އަހަރަށްތޯ؟ 99 އަހަރަށް. އެއްވެސް
މީހަކު އެ ވާހަކަ އެބަ ދައްކާ ތަ؟ ރައީސް މައުމޫނުގެ ވެރިކަން ބަދަލުކުރީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ރައީސް މައުމޫނުގެ ވެރިކަން
ބަދަލުކުރީ އޭރުގައި ކޮންމެހެން އެ މަނިކުފާނުގެ ޚުދުމުޚްތާރު ކަމެއް ހުރެގެނެއް ނޫން. އެ މަނިކުފާނު އޭރު އެއްބަހެއް
ނުވޭ 25 އަހަރަށް ވުރެ ދިގު މުއްދަތަކަށް ރާއްޖޭގައި ހުރި އެއްވެސް ތަނެއް ކުއްޔަށް ދޭކަށް. އެމް.ޑީ .ޕީ ވެރިކަމަށް
2008ގައި އައިސްފައި ފުރަތަމަ ކިހިނެއްތޯ ހެދީ؟ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ބަދަލު ގެނެސްފައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް ހުރިހާ
ރިސޯޓެއް 50 އަހަރަށް ކުއްޔަށް ދިނީ. އޭގެ ފަހުން އައި ސަރުކާރު، ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުގައި، އެ މަނިކުފާނު
ވެސް މިހާރު ހަޅޭއްފަޅޭއްލަވަމުން އެ ދަނީ. ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުގައި ކިހިނެއްތޯ ހެއްދެވީ؟ ރައީސް ޔާމީންގެ
ސަރުކާރުގައި 99 އަހަރަށް ބަދަލުކުރީ. ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ބަދަލުކުރީ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ތި ހަޅޭއްފަޅޭއްޖަހާ މެންބަރުންގެ
ތާއީދާ އެއްކޮށް އިނގޭތޯ. މި މަޖިލީހުގައި.، ލާރި ވެސް ނަގައިގެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭ މި ކުޅުނު ޑުރާމާ.
މިހާރު ވެސް އެއްޗެއް ނުލިބިގެން އެ ގޮވަނީ. ކޮންމެހެން މި ޕްރޮޖެކްޓް ގޯސްވެގެނެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ
އެއްޗެއް ދިއްކޮށްލާއިރަށް ރަނގަޅުވާނެ. ދޭންވީ. އަޅުގަނޑުމެން ދޭނަން. ރައީސް ޔާމީނަށް ވެސް ދޭނަން
އަޅުގަނޑުމެން. ފ. އަތޮޅު ކުއްޔަށް ދޫކުރާކަށް އޭރަކު ގޯހެއް ނުވި. މިހާރު ކީކޭތޯ އެ މަނިކުފާނު އެ ވިދާޅުވަނީ. ހަމަ
ރާއްޖެއަށް މިފަދަ ބިޔަ ބޮޑު މަޝްރޫޢެއް އަންނާތީވެ އެ ކަމާ ކަންބޮޑުވެގެން އެ އުޅެނީ. ދިވެހި ރައްޔިތުން ސަލާންޖަހަން
ދާދިއުން ހުއްޓައިލަންޖެހިދާނެތީ ވެ އެ ކަމާ ކަންބޮޑުވެގެން އެ އުޅެނީ. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް ވެސް އެނގޭ މި ގޮތަށް މި
ޕްރޮޖެކްޓު ގެންގޮއްސިއްޔާމުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު ފުނޑިގެންގޮސްފައި މި އޮތް އިގުތިސާދު ރަނގަޅުވެގެން
އަންނާނެ ކަމަށް. ރައްޔިތުންގެ ކަންތައްތަކަށް ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް އަންނާނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން ވެސް
މިކަން ވިޔަނުދޭން އުޅެނީ. އެ މީހުން ވެސް ހެޔޮހިތުން ގަބޫލުކުރޭ މި ޕްރޮޖެކްޓަކީ ރަނގަޅު ޕްރޮޖެކްޓެއް ކަމަށް.
އެކަމަކު ވެރިކަމަށް އަންނަން އޮތް ފުރުޞަތު ވަރަށް ބޮޑަށް ހަނިވެގެން ހިނގައިދާނެތީވެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ
ޕްރޮޖެކްޓު ހިނގިޔަނުދޭން އެ އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް އާދޭހާ އެކު ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑު
ދަންނަވައިލަންޖެހެނީ ރަސްމާލެ ޕްރޮޖެކްޓަށް ވެސް ތާއީދުކުރައްވާށޭ! އަދި މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް ގާނޫނަށް، ގާނޫނަށް
ހުށަހެޅިފައި އޮތް އިޞްލާޙުތަކަށް ވެސް ތާއީދުކޮށްދެއްވައްޗޭ ! ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
29

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފަހުބަސް ވިދާޅުވުމަށް އަޅުގަނޑު ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ
ނަޢީމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހުރާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ގާނޫނު ނަންބަރު 24 /2020 (ތަޢުލީމުގެ ޤާނޫނު)އަށް ހުށަހެޅި އިޞްލާޙުތަކާއި
ވާހަކަދެއްކެވި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ޝުކުރުދަންނަވަން. ހަގީގަތުގައި ވަރަށް ތަފާތު ޚިޔާލުތައް
އަޅުގަނ ޑަށް ލިބިގެން ހިނގައްޖެ މި ބިލު ހުށަހެޅުމާ އެކު. އަދި ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ހުރިހާ އިއްޒަތްރި
މެންބަރުން ވެސް ބަހުސްކުރެއްވިކަން ފާހަގަކުރަން. އަދި ހަމަ އެގޮތަށް އާންމު ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ވެސް ވަރަށް
ގިނަ ބޭފުޅުން އެ ބޭފުޅުންގެ ޝުޢޫރާއި ޚިޔާލު މި ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ފާޅުކުރައްވަމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އެދެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ބިލު ދިރާސާކުރައްވާ އިރު ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުގެ ލަފަޔާއި
މަޝްވަރާގެ އިތުރުން އާންމު ރައްޔިތުންގެ ޚިޔާލާއި މަޝްވަރާތައް ވެސް ރަނގަޅަށް ދިރާސާކުރައްވައި ތަޢުލީމަށް
އެންމެ ފުރިހަމަ، ތަޢުލީމީ ނިޒާމު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާނެ ގޮތަކަށް މި ބިލު ބައްޓަންވެ ގާނޫނަކަށް ވެ ގެންދިއުން.
އާދެ! މި ބިލު ހުށަހަޅަމުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރެއްވިފަދައިން މި ބިލަކީ މިއީ އެއްވެސް ދަރިޔަކު ބާކީނުކުރުމުގެ ގޮތުން
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފަ އިވާ ބިލެއް. ތަޢުލީމުން އެއްވެސް ކުއްޖަކު ބާކީނުކޮށް ހުރިހާ ކުދިންނަށް ވެސް
ތަޢުލީމު ލިބުމުގެ ހައްގު ފޯރުކޮށްދީ، ޚާއްސަކޮށް ޚާއްސަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންނާއި، ނަފުސާނީ ތަފާތު
ހާލަތްތަކުގައިވާ ކުދިންނަށް ވެސް ތަޢުލީމު ރަނގަޅު ނިޒާމެއްގެ ދަށުން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލެއް.
އެގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެގެން އަންނަ އިރު ވަރަށް ރަނގަޅު ނިޒާމެއްގެ ދަށުން، ވަރަށް
ރަނގަޅު އުސޫލުތަކެއް ކަނޑައެޅިގެން މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާނީ. ހަގީގަތު ގައި ވެސް ރާއްޖޭގެ މިހާރުގެ ސްކޫލު
ނިޒާމަކީ އިންޓަރނޭޝަނަލީ ހަމަ ބައިނަލްއަގު ވާމީ ފެންވަރު ގައި ވެސް ބަލައި ގަނެވޭ، ގަބޫ ލުކުރެވޭ ނިޒާމެ އް. އެގޮތުން
އޭގެ އެއް ހެއްކަކީ މިހާރު ވެސް ރާއްޖޭގެ ދަރިވަރުން ބައިނަލްއަގުވާމީ މައިދާނުގައި އަދި ޖީ.ސީ އޯ-ލެވެލް، އޭ-
ލެވެލްއިން ވެސް އެއްވަނަ އަދި ރަން ވަނަތައް ހޯދަމުންދާދިއުން. ހަމަ އެގޮތަށް ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކީ ވަރަށް
ތަޢުލީމަށް އިސްކަންދޭ ބައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އޭގެ ހެއްކެއް ތަޢުލީމު މިހާހިސާބަށް އައިސްފައި
އޮތްއޮތުން. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލުން މި ހުށަހަޅަނީ އިތުރަށް، ހުރިހާ ދަރިވަރުންނަށް އެ ފުރުޞަތު އިތުރަށް
ފަހިކޮށްދޭނެ ނިޒާމެއް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން މި ގާނޫނު، މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެގެންދާ އިރު ތަޢުލީމީ ނިޒާމަށް
އިތުރު ފުރިހަމަކަމެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
30

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާހިސާބުން މި ބިލުގެ ބަހުސް މި ނިމުނީ. އެހެންކަމުން، މި ބިލުގެ ތިންވަނަ
ކިޔުން އިއްވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލަށް ވޯޓަށް އެހުން އޮންނާނީ 11 ޖަހާއިރު. ހަމަ 11ގެ ވޯޓަށް ފަހުގައި
މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމެއް އޮންނާނެ ވާހަކަ ވެސް މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވަން.
މިހާހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން މި ހުސްވަގުތުކޮޅަކަށް މެދުކަނޑައިލަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
}ހުސްވަގުތުކޮޅު: 10:30 އިން 11:01 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަބްދުاله)
8. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال رحمن ال رحيم. މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ފަށާނަން. މި ދަންފަޅީގައި ފުރަތަމަ މި ދަނީ ވޯޓަށް. އެހެންވީމާ،
ވޯޓު ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑު މި
ދަނީ 8.1.
-8.1 އެއީ ދުވަހުގެ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން ވޯޓުން ނިންމާ ހިސާބަށް ގޮސްފައި ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. މިހާރު
ވޯޓު ރަނގަބީލު ޖަހައި ވަގުތު ވަނީ ހަމަވެފައި. އެހެންވީމާ، ވޯޓަށް ދަންނަވައިލާނަން. ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ވެސް ކާޑުކޮޅުތައް ޗެކުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ
ނަޢީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގާނޫނު ނަންބަރު 24/2020 (ތަޢުލީމުގެ ޤާނޫނު)އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވައިލަން، މިއަދުގެ ޖަލްސާ ނިމުމާ އެކީގައި މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އޮންނާނެ
ވާހަކަ ހުރިހާ މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވައިލަން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
31

2026 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 13 ވަނަ ޖަލްސާ 2 ނޮވެންބަރު 2026
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 93
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 43
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 41
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 41
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 21
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ ދަންނަވައިލާނަން. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 93. ހާޒިރުވެ ތިބި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 43. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 41. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު
ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ
އަދަދު؛ 41. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 21. އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ
(ރ)ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ޤައުމީ ތަރައްޤީއާއި ތަރިކައިގެ ކޮމިޓީއާއި އިޖުތިމާޢީ ކޮމިޓީގެ
ޖޮއިންޓު ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވިއްޖެ ކަމުގައި ދަންނަވަން.
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 4 ނޮވެންބަރު 2026ވާ ބުދަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9:00ގައި.
والحمد هل ر ب العالمين މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
32

02.November.2026 09:15:23

Voting Mode Open

VOTE

Evves asaaseh neiy thuhumathu thakehge mahchah binaakoh, Supreme Court ge 3 Fandiyaarun magaamun vakikuri massala aa gulhigen, ekamaamedhu Rayyithunge Majleehuge membarun dhekevadaigannava gotheh dhenegathumahtakai hushahalha garaar

Result

Present	36
Eligible to vote	35
Yes	7
No	28
Abstain	0
Voted	35
Not Voted	0

Individual Results

ID	*Name*	*Constituency*	*Result*
00	Speaker		No voting right
01	Hussain Shareef (PNC)	Hulhumale' Uthuru	Not Present
02	Abdulla Shazeem (PNC)	Hulhumale' Medhu	No
03	Dr.Ahmed Shamheed (MDP)	Hulhumale' Dhekunu	Not Present
04	Ahmed Aifan (PNC)	Henveyru Uthuru	Not Present
05	Hussain Nasih (PNC)	Medhu Henveyru	No
06	Hussain Imran Latheef (PNC)	Henveyru Dhekunu	Not Present
07	Ali Ibrahim (PNC)	Henveyru Hulhangu	Not Present
08	Mohamed Ibrahim (MDP)	Galolhu Uthuru	Yes
09	Meekail Ahmed Nasym (MDP)	Galolhu Dhekunu	Not Present
10	Ibrahim Muhammad (PNC)	Mahchangolhi Uthuru	No
11	Ahmed Xamyr (PNC)	Mahchangolhi Medhu	No
12	Musthafa Hussain (PNC)	Mahchangolhi Dhekunu	Not Present
13	Mohamed Nazim (MNP)	Maafannu Uthuru	Not Present
14	Asma Rasheed (PNC)	Maafannu Medhu	Not Present
15	Abdulla Rifau (PNC)	Maafannu Dhekunu	Not Present
16	Mohamed Musthafa Ibrahim (PNC)	Maafannu Hulhangu	Not Present
17	Mohamed Ismail (PNC)	Villimale'	No
18	Ali Moosa (PNC)	Hoarafushi	Not Present
19	Ahmed Naseer (PNC)	Ihavandhoo	No
20	Ibrahim Shujau (PNC)	Baarashu	No
21	Abdul Latheef Mohamed (PNC)	Dhidhdhoo	No
22	Abdulla Shareef (PNC)	Kelaa	No
23	Abdul Gafoor Moosa (MDP)	Hanimaadhoo	Yes
24	Mohamed Rasheed (PNC)	Nolhivaram	No
25	Hussain Ziyad (MDP)	Vaikaradhoo	Yes
26	Mohamed Dawoodh (PNC)	Kulhudhuffushi Uthuru	No
27	Faruhath Mohamed (PNC)	Kulhudhuffushi Dhekunu	Not Present
28	Adam Shafeeq (PNC)	Makunudhoo	No
29	Ameen Faisal (MDP)	Kanditheemu	Yes
30	Hassan Mufeed Abdul Gadir (PNC)	Milandhoo	Not Present
31	Mohamed Ibrahim (PNC)	Komandoo	Not Present
32	Mohamed Mamdooh (PNC)	Funadhoo	No
33	Mohamed Afoo Hamid (PNC)	Kendhikulhudhoo	Not Present
34	Husnee Mubarik (PNC)	Manadhoo	No
35	Mohamed Abbas (MDA)	Velidhoo	Not Present
36	Abdul Sattar Mohamed (PNC)	Holhudhoo	Not Present
37	Abdul Latheef Abdul Rahman (PNC)	Alifushi	Not Present
38	Ibrahim Shifaz (PNC)	Ungoofaaru	Not Present
39	Mohamed Ali (PNC)	Dhuvaafaru	No
40	Ibrahim Falah (PNC)	Inguraidhoo	No
41	Ahmed Zahir (PNC)	Maduvvari	No
42	Abdul Hannan Aboobakuru (IND)	Thulhaadhoo	Not Present
43	Ahmed Saleem (PNC)	Eydhafushi	Not Present
44	Mauroof Zakir (MDP)	Kendhoo	Yes
45	Mohamed Siruhaan (PNC)	Hithaadhoo	Not Present
46	Mohamed Abdul Rahman (PNC)	Hinnavaru	Not Present
47	Yaaseen Abdulla (PNC)	Naifaru	Not Present
48	Mohamed Shamin Habeeb (PNC)	Kurendhoo	Not Present
49	Munthazim Ibrahim (PNC)	Kaashidhoo	Not Present
50	Ibrahim Naseem (PNC)	Thulusdhoo	Not Present
51	Hussain Riza Adam (PNC)	Maafushi	No
52	Dr.Anara Naeem (PNC)	Huraa	No
53	Hassan Zareer (PNC)	Mathiveri	Not Present
54	Hussain Sameer (MDP)	Thoddoo	Yes
55	Qasim Ibrahim (JP)	Maamigili	Not Present
56	Ahmed Thariq (PNC)	Mahibadhoo	Not Present
57	Abdulla Rasheed (PNC)	Dhangethi	Not Present
58	Adam Zahir (PNC)	Felidhoo	Not Present
59	Mohamed Niushad (MDP)	Keyodhoo	Yes

Individual Results

ID	*Name*	*Constituency*	*Result*
60	Ahmed Nazim (PNC)	Dhiggaru	Not Present
61	Ibrahim Naufal (PNC)	Mulaku	Not Present
62	Ahmed Aslam (PNC)	Bilehdhoo	Not Present
63	Fathimath Sauda (PNC)	Nilandhoo	Not Present
64	Ahmed Siyam Mohamed (MDA)	Meedhoo	Not Present
65	Hussain Hameed (PNC)	Kudahuvadhoo	No
66	Hassan Waheed (PNC)	Vilufushi	No
67	Ahmed Riyaz (PNC)	Thimarafushi	No
68	Ali Ashrag (PNC)	Kinbidhoo	Not Present
69	Hanan Mohamed Rasheed (PNC)	Guraidhoo	Not Present
70	Ismail Shafeeu (PNC)	Isdhoo	No
71	Yoosuf Nasheed (PNC)	Gamu	Not Present
73	Ahmed Shakir (MDP)	Maavashu	Not Present
74	Azim Abdul Azeez (PNC)	Vilingili	Not Present
75	Mohamed Fazeel (PNC)	Dhaandhoo	Not Present
76	Asadhulla Shihab (PNC)	Gemanafushi	Not Present
77	Ibrahim Didi (PNC)	Kolamaafushi	Not Present
78	Saudulla Hilmy (PNC)	Thinadhoo Uthuru	No
79	Mohamed Alsan Ahmed (PNC)	Thinadhoo Dhekunu	Not Present
80	Mohamed Shameez (PNC)	Madaveli	Not Present
81	Ashraf Rasheed (PNC)	Faresmaathodaa	No
82	Mohamed Ali (PNC)	Gadhdhoo	No
83	Hamad Abdulla (PNC)	Fuvahmulah Uthuru	Not Present
84	Ali Fazad (PNC)	Fuvahmulah Medhu	Not Present
85	Ibrahim Hussain (PNC)	Fuvahmulah Dhekunu	Not Present
86	Mohamed Shahid (PNC)	Hulhudhoo	No
87	Ismail Nizar (PNC)	Feydhoo Uthuru	Not Present
88	Ibrahim Didi (PNC)	Feydhoo Dhekunu	No
89	Ahmed Didi (MDP)	Maradhoo	Not Present
90	Abdulla Sodig (MDP)	Hithadhoo Uthuru	Not Present
91	Ahmed Azaan Marzooq (PNC)	Hithadhoo Medhu	Not Present
92	Ibrahim Nazil (MDP)	Hithadhoo Dhekunu	Not Present
93	AbdulRahman (IND)	AdduMeedhoo	Not Present

02.November.2026 11:06:25

Voting Mode Open

VOTE

Gaanoon no.24/2020 Thauleemuge gaanoon ah islaah genaumuge bill balaigathumah

Result

Present	57
Eligible to vote	56
Yes	41
No	0
Abstain	0
Voted	41
Not Voted	15

Individual Results

ID	*Name*	*Constituency*	*Result*
00	Speaker		No voting right
01	Hussain Shareef (PNC)	Hulhumale' Uthuru	Not Present
02	Abdulla Shazeem (PNC)	Hulhumale' Medhu	Yes
03	Dr.Ahmed Shamheed (MDP)	Hulhumale' Dhekunu	Yes
04	Ahmed Aifan (PNC)	Henveyru Uthuru	Yes
05	Hussain Nasih (PNC)	Medhu Henveyru	Yes
06	Hussain Imran Latheef (PNC)	Henveyru Dhekunu	Not Present
07	Ali Ibrahim (PNC)	Henveyru Hulhangu	Yes
08	Mohamed Ibrahim (MDP)	Galolhu Uthuru	Not Voted
09	Meekail Ahmed Nasym (MDP)	Galolhu Dhekunu	Not Voted
10	Ibrahim Muhammad (PNC)	Mahchangolhi Uthuru	Yes
11	Ahmed Xamyr (PNC)	Mahchangolhi Medhu	Yes
12	Musthafa Hussain (PNC)	Mahchangolhi Dhekunu	Yes
13	Mohamed Nazim (MNP)	Maafannu Uthuru	Not Present
14	Asma Rasheed (PNC)	Maafannu Medhu	Not Present
15	Abdulla Rifau (PNC)	Maafannu Dhekunu	Yes
16	Mohamed Musthafa Ibrahim (PNC)	Maafannu Hulhangu	Not Present
17	Mohamed Ismail (PNC)	Villimale'	Yes
18	Ali Moosa (PNC)	Hoarafushi	Not Present
19	Ahmed Naseer (PNC)	Ihavandhoo	Yes
20	Ibrahim Shujau (PNC)	Baarashu	Yes
21	Abdul Latheef Mohamed (PNC)	Dhidhdhoo	Yes
22	Abdulla Shareef (PNC)	Kelaa	Not Voted
23	Abdul Gafoor Moosa (MDP)	Hanimaadhoo	Not Voted
24	Mohamed Rasheed (PNC)	Nolhivaram	Yes
25	Hussain Ziyad (MDP)	Vaikaradhoo	Yes
26	Mohamed Dawoodh (PNC)	Kulhudhuffushi Uthuru	Yes
27	Faruhath Mohamed (PNC)	Kulhudhuffushi Dhekunu	Not Present
28	Adam Shafeeq (PNC)	Makunudhoo	Yes
29	Ameen Faisal (MDP)	Kanditheemu	Yes
30	Hassan Mufeed Abdul Gadir (PNC)	Milandhoo	Not Present
31	Mohamed Ibrahim (PNC)	Komandoo	Not Present
32	Mohamed Mamdooh (PNC)	Funadhoo	Not Voted
33	Mohamed Afoo Hamid (PNC)	Kendhikulhudhoo	Yes
34	Husnee Mubarik (PNC)	Manadhoo	Not Voted
35	Mohamed Abbas (MDA)	Velidhoo	Not Present
36	Abdul Sattar Mohamed (PNC)	Holhudhoo	Not Present
37	Abdul Latheef Abdul Rahman (PNC)	Alifushi	Not Present
38	Ibrahim Shifaz (PNC)	Ungoofaaru	Not Present
39	Mohamed Ali (PNC)	Dhuvaafaru	Yes
40	Ibrahim Falah (PNC)	Inguraidhoo	Yes
41	Ahmed Zahir (PNC)	Maduvvari	Yes
42	Abdul Hannan Aboobakuru (IND)	Thulhaadhoo	Not Voted
43	Ahmed Saleem (PNC)	Eydhafushi	Not Voted
44	Mauroof Zakir (MDP)	Kendhoo	Not Voted
45	Mohamed Siruhaan (PNC)	Hithaadhoo	Not Present
46	Mohamed Abdul Rahman (PNC)	Hinnavaru	Yes
47	Yaaseen Abdulla (PNC)	Naifaru	Yes
48	Mohamed Shamin Habeeb (PNC)	Kurendhoo	Not Present
49	Munthazim Ibrahim (PNC)	Kaashidhoo	Not Present
50	Ibrahim Naseem (PNC)	Thulusdhoo	Yes
51	Hussain Riza Adam (PNC)	Maafushi	Yes
52	Dr.Anara Naeem (PNC)	Huraa	Yes
53	Hassan Zareer (PNC)	Mathiveri	Not Present
54	Hussain Sameer (MDP)	Thoddoo	Yes
55	Qasim Ibrahim (JP)	Maamigili	Not Present
56	Ahmed Thariq (PNC)	Mahibadhoo	Not Voted
57	Abdulla Rasheed (PNC)	Dhangethi	Yes
58	Adam Zahir (PNC)	Felidhoo	Not Present
59	Mohamed Niushad (MDP)	Keyodhoo	Not Voted

Individual Results

ID	*Name*	*Constituency*	*Result*
60	Ahmed Nazim (PNC)	Dhiggaru	Not Present
61	Ibrahim Naufal (PNC)	Mulaku	Yes
62	Ahmed Aslam (PNC)	Bilehdhoo	Not Present
63	Fathimath Sauda (PNC)	Nilandhoo	Not Present
64	Ahmed Siyam Mohamed (MDA)	Meedhoo	Not Present
65	Hussain Hameed (PNC)	Kudahuvadhoo	Yes
66	Hassan Waheed (PNC)	Vilufushi	Yes
67	Ahmed Riyaz (PNC)	Thimarafushi	Yes
68	Ali Ashrag (PNC)	Kinbidhoo	Yes
69	Hanan Mohamed Rasheed (PNC)	Guraidhoo	Yes
70	Ismail Shafeeu (PNC)	Isdhoo	Not Voted
71	Yoosuf Nasheed (PNC)	Gamu	Not Present
73	Ahmed Shakir (MDP)	Maavashu	Not Present
74	Azim Abdul Azeez (PNC)	Vilingili	Not Present
75	Mohamed Fazeel (PNC)	Dhaandhoo	Yes
76	Asadhulla Shihab (PNC)	Gemanafushi	Not Present
77	Ibrahim Didi (PNC)	Kolamaafushi	Not Present
78	Saudulla Hilmy (PNC)	Thinadhoo Uthuru	Not Voted
79	Mohamed Alsan Ahmed (PNC)	Thinadhoo Dhekunu	Not Present
80	Mohamed Shameez (PNC)	Madaveli	Not Present
81	Ashraf Rasheed (PNC)	Faresmaathodaa	Yes
82	Mohamed Ali (PNC)	Gadhdhoo	Yes
83	Hamad Abdulla (PNC)	Fuvahmulah Uthuru	Not Present
84	Ali Fazad (PNC)	Fuvahmulah Medhu	Not Present
85	Ibrahim Hussain (PNC)	Fuvahmulah Dhekunu	Yes
86	Mohamed Shahid (PNC)	Hulhudhoo	Not Voted
87	Ismail Nizar (PNC)	Feydhoo Uthuru	Not Present
88	Ibrahim Didi (PNC)	Feydhoo Dhekunu	Yes
89	Ahmed Didi (MDP)	Maradhoo	Not Present
90	Abdulla Sodig (MDP)	Hithadhoo Uthuru	Not Present
91	Ahmed Azaan Marzooq (PNC)	Hithadhoo Medhu	Not Voted
92	Ibrahim Nazil (MDP)	Hithadhoo Dhekunu	Not Present
93	AbdulRahman (IND)	AdduMeedhoo	Yes